

XVI

36

MLADIK

ŠT

12

V S E B I N A D E C E M B R S K E Š T E V I L K E

LEPA POLJANA Dobravski bogovi (Venceslav Winkler) // Obisk Filipa Stiske (Mara Husova) Pri pesniku Franu Žgurju (Francè Bevk) // Nepotrebni ljudje (N. Velikonja) // Iz nižav in težav (I. Zorec) Ljubljanski plastični spomeniki (V. Steska) ★ PESMI Žgurove pesmi: Videnje; Zjutraj; Sonce sije; Hebrejski motiv // Adventni: Klicanje; Pričakovanje (Jože Dular) ★ PISANA TRATA Suženjstvo (Albin Zalaznik) Kettejevo življenje (Josip Ribarič) // O instrumentih (Ludovik Puš) // Naše slike // Človek v gorah (Ivan Bučer) // Nove knjige ★ DOM IN DRUŽINA Sveti večer (Likovič Joža) // Gospodinja v decembru (Š. H.) Kuharica (M. R.) ★ ZABAVA IN ŠALA Anekdota // Smešnice // Rešitev ugank ★ SLIKE France Mihelič: Svata v Lazah // Zdenko Kalin: Portret slikarja Dideka // Alojzij Kogovšek: Ženska glava // Karel Putrih: Mučenica // Stane Kregar: Saloma // Dore Klemenčič: Na vasi // Zoran Mušič: Oljke // Maksim Sedej: Kompozicija // Zoran Didek: Vrbe pod belo težo // France Pavlovec: Tihožitje // O. Gaspari: Miklavžev semenj (linorez) // K članku Ljubljanski plastični spomeniki: Robbov vodnjak; škof Tomaž Hren; Trubarjev spomenik // Fotografije (Fr. Krašovec): Dela ni; Perici // Fran Žgur // Plemiško pokopališče na Lapadu

KROJNA POLA Pripombe k prilogi; O igračah; Vzgojna vrednost žoge; Za dolge zimske večere; O materini potrpežljivosti; Sejmo veselje; O vedrosti; Škarje; Nasveti

D O B I L I S M O V O C E N O

Knjige Slovenske Matice: **Bistroumni plemič Don Kihot iz Manče**. Miguel de Cervantes Saavedra. Roman v štirih knjigah. Poslovenil Stanko Leben. Druga in tretja knjiga. Prevodi iz svetovne književnosti 19. in 20. zvezek. **Zgodovina likovne umetnosti v zapadni Evropi**. III. del: Od leta 1400 do leta 1546. Prvi snopič. Razvoj stila v italijanski renesansi. Spisal Izidor Cankar. Vse natisnili J. Blasnika nasl. v Ljubljani. Knjige Družbe sv. Mohorja: Redne knjige: **Koledar za leto 1937**. **Elektrika**. Proizvajanje, uporaba, nevarnost. Spisal Leopold Andrej. **Zgodovina slovenskega naroda**. 14. zvezek. Najnovejša doba. Spisal dr. Josip Mal. **Lovrač**. Slovenskih Večernic 89. zvezek. Spisal Jan Plestenjak. **Življenje svetnikov**. 11. zvezek. Doplailne knjige: **Naš pes**. Spisal Narte Velikonja. **Škof Nove Mehike**. Spisala Willa Cather. Poslovenil Anton Anžič. **Oliver Twist**. Spisal Charles Dickens. Poslovenil O. Župančič. Ilustracije Georga Cruikshanka. **Sto basni za otroke**. Zložil Viljem Hey. Za slovensko mladino priredil † Anton Funtek. Ilustriral Hinko Smrekar. Vse natisnili Mohorjeva tiskarna v Celju. ★ **II. evharistični kongres za Jugoslavijo v Ljubljani 1935**, Ivan Martelanc. Ljubljana, 1936. Tiskala in založila Misijonska tiskarna v Grobljah. ★ **Misijonski koledar 1937**. Osemnajsti letnik. Izdaja Misijonišče v Grobljah. Tiskala Misijonska tiskarna. ★ **Kongregacija ubogih šolskih sester de Notre Dame v šmihelu pri Novem mestu ob petdesetletnem jubileju 1886—1936**. Izdalo in založilo društvo Udružene bivše učenke šmihelskega zavoda za zgradbo sirotišnice za Dolenjsko v šmihelu pri Novem mestu. Tiskala podružnica Jugoslovanske tiskarne v Novem mestu. ★ **Nebeške rože VII.: Daruj se Bogu (Le Don de soi)**. Spisal Jos. Schrijvers OSSR. Poslovenila m. Pia Regali, uršulinka. Izdaja in ureja Alojzij Stroj. Tiskala podružnica Jugoslovanske tiskarne v Novem mestu. ★ **Salezijanska knjižica: Rdeče goljufije, sveto maziljenje**. ★ **Po Mariji k Jezusu**. Deset cerkvenih pesmi za moški in mešan zbor. Zložil Ferdinand Kalinger. Priredil Stanko Premrl. Izdal in založil Vikt. Čadež. Litografija Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani, 1936.

MLADIKA se tiska v Celju in izhaja točno prvega dne vsakega meseca ★ **NAROČNINA** za Mladiko je letno din 84.—, s krojno prilogo vred din 100.—. Da uprava ustreže najširšim slojem, sprejema naročnino tudi polletno (din 42.—) in četrtletno (din 21.—). V **INOZEMSTVU** pa stane din 100.—, s krojno prilogo din 116.—; v Ameriki dol. 2.—, s krojno prilogo dol. 2.40 ★ **ČEKOVNI RAČUN** imamo za Jugoslavijo v Ljubljani št. 11.412 Družba sv. Mohorja, Celje, za Italijo v Trstu št. 11/1675, za Avstrijo na Dunaju D 160.150.

NAROČNINO IN REKLAMACIJE je pošiljati na naslov: UPRAVA MLADIKE V CELJU. Reklamirati se more vsakikrat le zadnja številka ★ **ROKOPISI** naj se pošiljajo na naslov: dr. Jože Pogačnik, tehnični urednik publikacij Družbe sv. Mohorja, Ljubljana, Kolezijska 1, telefon 31-91 ★ **UGANKARSKO GRADIVO** sprejema Janko Moder v Dolu pri Ljubljani. Na isti naslov je pošiljati tudi rešitve ugank ★ **IZDAJA** Družba sv. Mohorja (dr. Franc Kotnik) v Celju. Za uredništvo: Fran Milavec, Celje. Tiska Mohorjeva tiskarna, registrirana zadruga z omejeno zavezo, v Celju (Fran Milavec, Celje)

Venceslav Winkler

DOBRAVSKI BOGOVI

26.

Kerin je bil tisti večer nemiren. Ljudje so se razkropili, le tri pivce je imel; čevljar Boštjan, voznik Matevž in Ogradarjev Janez so sedeli v kotu. Matevž je privlekel oba v gostilno, Boštjana zato, da se bo enkrat napil, ko se gotovo že dolgo ni, Ogradarja zato, da bi praznoval slovo, zakaj Janez je nameraval oditi. Pomlad je prišla, gotovo bo našel kje kako delo.

»Na, romar brezposelni, pij!« je nalival Matevž kozarce.

»Saj bomo kmalu vsi brezposelni. Ne vem, čemu sem se učil obrti! Da sem leta zapravil. Lej, zunaj v oknu boš videl čevlje, nič niso vredni, pa jih vsi kupujejo,« je tožil Boštjan.

»To napravi cena,« je razkladal Matevž. »Znižaj jo še ti in vse bo drlo k tebi.«

»Kako pa naj živim, moj Bog!« je vzkliknil čevljar.

»To pa danes nihče ne vpraša,« je jeknil Janez.

Kerin je zamišljeno preobračal časnike in iskal novic.

»Stiske ne bo še konec, kaj, župan?« je pomežiknil Matevž.

Kerin je zamrmral nekaj nerazumljivega. Kako naj je bo konec! Zdaj se bo šele začela. Podkrajšek je prišel popoldne k njemu in mu razložil, da se bo kmalu preselil v svojo hišo, v Potočkarjevo, ki jo je kupil. Tako bo šlo pet sto dinarjev kot nič. Same sitnosti!

Cez trenutek pa je glasno vzkliknil: »Kako pa naj je bo konec, če je pa tako čudno na svetu!«

»Za nekatere je res čudno, za vas pa ne,« si je upal Boštjan. »Mogoče bo zdaj kako drugače, ko vas bodo odstavili.«

»Mene odstavili? Čenča!« se je zasmel župan. »Vem, kako žužnjajo po vasi, a se nič ne bojim. Več imam v mezincu kot deset Tonejcev v glavi. In oblast, ki o tem odloča, me tudi pozna.«

»Oblast, kaj oblast!« je zagodrnjal Janez. Hotel je ziniti še nekaj več, pa se je spomnil, da je v Kerinovi gostilni.

»Pa bodo volitve in se bo pokazalo,« je razkladal Boštjan. »Nič več ti ne verjamejo, župan! Kar pusti vse skupaj!«

Kerin ga je besno pogledal. Ali se norčuje ali govori zares? Boštjan je bil resen, v kotičkih usten mu je igral smehljaj. Čemu naj bi se bal župana, saj kmalu ne bo imel nobene moči več. Ljudje so vsi za Tonejca. Tudi Kerin je vedel za to.

»Zadruga mi je izpodnesla tla,« si je mislil. »Treba se mi je bilo vezati s Hrastarjem in Potočkarjem! Na, zdaj naj pa človek še računa s čim!«

Nemirno je bral o politiki, o bojih na Kitajskem in kako potreben bi bil zakon o zaščiti kmeta.

»Škoda, da nisem kmet,« ga je obšlo nena doma.

Takrat je vstopil Hrastarjev France. Bled in tih je pogledal skozi vrata, pomignil županu, naj mu prinese četrto belega, sedel k peči in v dušku izpil kozarec. Pivci v kotu so umolknili.

»Treba bo iti,« je naganjal Boštjan. »Kaj hočeš, otroci so doma in ona bi tudi rada kaj zvedela.«

»Bo še prezgodaj vse zvedela!« ga je zavrnil Matevž. »Pij! Samo to ti še ostane. Kaj pa ti, Hrastarjev, boš kar sam?«

»Sam!« je rekel kratko France. Tako čudno mu je bilo ves dan pri srcu. Bil je neznansko utrujen, menda od samega pričakovanja, da se bo zgodilo kaj posebnega. Vedel je, da oče potrebuje denar, in sicer takoj. Videl ga je popoldne, kako je štel v sobi, skladal drobiž na kupček, računaval s svinčnikom na mizi in odkimaval. Seveda, kje naj ga pa vzame? Banka hoče svoje, vsaj kak večji znesek za začetek. Tudi trgovci hočejo svoje.

»In tak dom naj prevzamem jaz!« se je zgrozil fant. »Prekletstvo mora biti nad vsem, kar tako samo od sebe ni moglo priti do tega.«

Pivci se pa niso menili zanj. Matevž je predlagal, da bi zapeli Janezu v slovo, in je takoj začel peti. Janez se je nekaj časa smejal, potem je začel še sam peti. France je dvignil glavo, poslušnil za trenutek, nato je izpil še ostalo pijačo, vrgel nekaj dinarjev in odšel. Zunaj je pihal topel vetrček, pomlad je dihala od vsepovsod. Šel je skozi vas in zdelo se mu je, da je vsa drugačna kot druge dni, in kar strah ga je obšel, ko je stopil v domačo hišo...

★

V tesnem prostoru posojilnice so se gnetli ljudje. Pet ljudi s tihimi, nagubanimi obrazi, šesti Hrastar s stisnjenimi ustnicami in žarečimi očmi. Gledali so se napeto, eden izmed mlajših, ki ni prenesel molka, je nemirno obračal knjige.

»Torej?« je suho ponovil Miha in se dvignil. Oprl se je s pestmi ob mizo in vprašujoče premeril vsakega posebej. Kaj se bojijo odgovora? Da, presenetilo jih je in zdaj se jim zdi imenitno. Potokar je prinesel denar, cel kup ga leži v blagajni, naj mu ga torej posodijo. Čeprav na vknjižbo. Toda potrebuje ga! Čemu ga gledajo? Previsoko je segel, se jim zdi? Čakajte, še vas bo grizla zavist.

Stari Mramor se je sključil v dve gube in gledal izpod čela kot jastreb. Tiho je računal, koliko je že dolga pri Hrastarjevih. Človek mora biti oprezen. Kaj je zapeljalo Potokarja, da se je umaknil na beraško zemljo, so se mu včeraj vsi čudili. Če bi mu nihče ne posodil, bi tudi dolga ne bilo. Opreznost, opreznost!

»Kaj vam je zavezalo jezike?« je nenadoma bruhal Hrastar v silni jezi. Nehote je sunil s pestjo po mizi.

»Čakaj,« se je oglasil počasi stari Mramor, »ne razbijaj! Kdor prosi, naj bo miren. Vidiš, da moramo premisliti!«

»Premisliti, premisliti!« so potrdili ostali štirje.

Hrastarju je šinila kri v lica, umaknil se je in sunil stol k mizi ter stopil po sobi. Gledali so mirno in se niso zganili. Obrnil se je, hotel je presoditi resnobo v njihovih obrazih, a ga je razdražilo, da je eden izmed njih polglasno zakašljajal.

»Kar govorite!« je zarohnel. »Seveda, kadar je človek v stiski, ga ne poznate. Pa v kakšni stiski! Za dva, tri dni! Prej pa zmeraj: Miha, delaj, delaj! Kaj ne držim vsega pokoncu? Kdo pa je bil prvi pri ustanovitvi, če ne jaz? Vse se podere, vrag vas odnese, če jaz odneham. Ali hočete, da vržem vse skupaj v kot?«

Molčeči obrazi so zagoreli in se spogledali. Mramor je mirno razložil:

»Pretežki časi so, da bi ti toliko zaupali. In kje naj lovimo? Vidiš, da je tudi drugod potreba.«

»Tako je!« so zamrmrali drugi.

»Vse vam pustim!« je zagrozil Miha.

Mramor je skomizgnil z rameni in rekel mirno:

»Kakor hočeš!«

»Kanalje!« je siknil Miha. Vztrepetal je, nemirno poiskal nekaj papirjev in ogorčen nadaljeval: »Torej odlagam svoje mesto. Mislim, da se boste še kesali. To je vaša hvaležnost!«

Trdo je zaloputnil vrata in odšel.

Svetel dan ga je umiril.

»Kaj sem prav za prav storil?« se je ustavil na cesti. Pokesal se je. Nekje si je zaprl pot. Toda, saj so ga prisilili. Kako so molčali! In Mramor! On je tudi eden prvih pri tisti zadrugi. Vse skupaj bodo zapeljali v druge vode, saj se vé!

Dolgo ni mogel v hišo. Strmel je v hribe, pomislil, da bo treba začeti orati, saditi krompir, pa se spet povračal k denarju. Kje naj vzame? Francetu je obljubil, da bosta šla iskat nevesto. Nista šla. Zdaj je že prepozno. Kam naj gre po denar? V dolino, v mesto?

Vso noč ni mogel spati.

Navsezgodaj je poslal možem pismo, da preklicuje svoj odstop.

Potem je hodil vse dopoldne po vrtu, trebil drevje, popravljaj ograjo, zašel na njive gledat, kako bo s pšenico, in blodil za vasjo. Ni se mogel ustaviti; kakor bi se hotel kosati z vetrom, je hitel po poljskih poteh, da ga je vsega prepihal, a skrbi mu ni odgnalo.

Kmalu popoldne je prišel odgovor. Mlad fantiček je prinesel pismo. Nemiren ga je odprl. Iz njega je potegnil svoj list. Razgrnil ga je in našel odgovor.

»Vraga!« je zaklel in pustil, da je padel list na tla.

Pisali so mu, da je že prepozno, da so že sklicali občni zbor.

Prebledel je. Skušal je zakriti nemir z nasmehom, razločno pa je čutil, kako se je zazibala zemlja pod njim.

Potres, potres...

Pogledal je po cesti in poslušnil. Raztrgan človek je prihajal skozi vas, velik šopek je imel za klobukom, mahal je z roko in pel:

»Ena ura bo prišla,
morebiti prav nocoj...«

»Nace!« je vzdihnil, povesil glavo in stopil v hišo.

France Mihelič: Svatba v Lazah.

27.

Janez se je poslavljal. Stari Ogradar je hodil nekoliko osoren okoli koč, mati je pritajeno ihtela.

»Kaj se cmerite!« je menil fant. »Mañ naj ostanem doma in čakam, da bo prišlo kaj dobrega od koderkoli? Kruh se ne ponuja, treba ga je poiskati.«

»Pa večkrat se oglasi,« je dejal Ogradar. »Da te bomo vsaj znali poiskati, če se kdaj kaj zgodi.«

»Kaj naj bi se zgodilo! Malo boste delali, malo posedali, pa bo leto okoli in bom spet doma. Če bo tako kot lani,« je dostavil čez trenutek.

Mati si je obrisala oči, mu dala ovelo roko in ga prosila:

»Pa v cerkev hodi! Toliko boš že utegnil, da boš lahko pri maši. Nič čudnega, da se ti ne godi dobro, ko si že skoraj pozabil na Boga.«

»Eh, saj še nisem!« je bilo fantu nerodno.

Gledali so se nekaj časa, potem je zadel Janez kovčeg na rame, zamrmral nekaj kot v slovo in odšel.

»Pa piši kaj!« je še zaklicala mati za njim.

»Bom!« je obljubil mirno in ni pri tem nič mislil.

Pred Žagarjem se je ustavil. Štefan je pripravljaval voz in vprezal voli. Ko je ugledal Janeza, se je ustavil in dejal presenečen:

»Kaj že greš?«

»Grem, kakor vidiš,« je odvrnil Ogradarjev in naslonil kovčeg na voz. »Ti boš pa ostal.«

»Kakopa!« je potrdil fant.

»In oženil se boš, sem slišal,« je nadaljeval Janez. »Kaj hočeš. Tako je pač usojeno. Nekateri boste sedeli doma, drugi se bomo potepali iz kraja v kraj. Koliko bo dote?«

»Kje je še to!« je zamrmral fant. »Jeseni! Mogoče se boš ti prej vrnil.«

»Dobro se imej!« je dejal Ogradarjev in se napotil dalje ter premišljeval, kako bo Žagarjevemu dobro. Nič nima skrbi, jeseni se bo oženil z Maričko, otroke bo imel, grunt je velik in bo rodil, da bodo lahko živeli. Takole bolj sam zase bo, nihče se ga ne bo dotikal, še zadruga, ki jo vodi njegov oče, je nekoliko vstran.

»Jaz pa... Eh, nič!« se je skušal razvedriti.

Zavil je na levo, da bi prišel po stezi čimprej na cesto. Stopal je po bregu navzdol in že od daleč ugledal brata Toneta. Na kupljeni njivici je oral. V plug je bila vprežena Čada, sam je držal za ročice in sam poganjal. Žival mu je uhajala na levo in desno, sem pa tja je iztegovala vrat in presunljivo zamukala. Tone se ji je upiral z vso močjo. Mišičaste roke so stiskale les, usločeno telo se je nagibalo k zemlji, da ni mogel videti prihajajočega brata.

»K sebi, Čada, k sebi!« je kričal hripavo.

»Saj se boš zlomil,« ga je poklical Janez.

Tone se je ustavil in se oddahnil. Čez žareče lice so mu polzele potne kaplje, lasje so se mu prilepili na čelo.

»Dobra zemlja,« je rekel z nasmehom in se ozrl po razoranem svetu. »Od začetka je težko, a se bom že privadil. In tamle gredo oče, bodo poganjali.«

Res je prihajal po stezici za njivo stari Ogradar. Ko je videl, da se je Janez ustavil, je pospešil korak, kakor da bi rad še katero zinil.

»Ti uhaja, kaj? Vidiš, žival ni vajena; seveda, do voličkov pa še ne bomo tako hitro prišli.«

»Od začetka je nekaj grušča, pozna se, da je v bregu,« je razkladal Tone očetu in kazal po njivi; »tu gori je pa kot sam gnoj. Mislim, da sem dobro zadel.«

»Nič kako!« je bil navdušen stari. »Če bi še nekaj takih kosov dobil, bi bila lahko oba doma. Prav nič bi se ti ne bilo treba potepati po svetu,« se je obrnil k Janezu.

Ta je skomizgnil z rameni in se začel odpravljati.

»Pa Boštjana pozdravi, Tone. In Kozmankarja, če se je že kaj potolažil!« je rekel in stopil po stezi.

»Kaj naj bi se potolažil,« je zagodrnjal stari Ogradar. »Zemlja je le zemlja. Kadar je človek nima, vidi, kako mu je narobe.«

Janez je pa mislil po svoje.

Pospešil je korak proti Dobravi. Na polju pod cesto so se vzdigovali ljudje in ga ogledovali. Nekaj znancev mu je pomahalo z roko. Odzdravil jim je in preložil kovčeg na drugo ramo.

Pred Potokarjevo, sedaj Podkrajškovo hišo je zagledal ljudi. Razkladali so nekaj z nizkega vozička.

»Gospod Podkrajšek se seli!« ga je obšlo.

Res je bil med ljudmi tudi trgovec. Ko je zagledal fanta, se je nasmehnil:

»Kam pa, kam, gospod Janez?«

»Po svetu,« je pokazal fant.

»Tako je prav! Pomagati si je treba. Tudi jaz sem v mladih letih prehodil precej sveta. Zdaj je pa seveda drugače. Tudi noge niso več tako trdne.«

Janez se je zagledal v njegovo obilno postavo in razumel. Da bi se izognil smehu, je previdno vprašal:

»Kaj se selite?«

»Seveda, seveda, osvoboditi se je treba, razširiti. In med nama povedano, tam pri gospodu županu tudi nisem mogel več prestajati. Gostilna,

čudne razmere, skratka, za poštenega trgovca nemogoče, izključeno!«

Ogradar je prikimal nekaj časa, nato se je naveličal in se napotil skozi vas.

»Ali bi stopil v gostilno?« je pomislil, ko je zagledal Kerina na pragu. »Nič! Škoda denarja.«

Kerin ga je spoznal in se mu odkril, Janez mu je pa samo pomahal v pozdrav.

»Da ne boš rekel, da te nočem videti!« je zamrmral.

Za Dobravo so mu pa oči kar same ušle proti Boštjančkovi hiši. Tam je bil zdaj Andrej Potokar. Janez ga je iskal. Res, po poljski poti sta vola počasi vlekla voz. Spredej je stopal mlad fantič in kričal na živali, na vozu pa je sedel velik človek, malo sključen in z rokami se je opiral na lestve. Bil je Potokar. Janez je pospešil korak, da bi mu voz ne ušel, ko bo prekrizal cesto. Dohitel ga je še o pravem času. Potokar se je ozrl, ko je začutil fanta, ga gledal nekaj časa, kakor bi ga ne poznal, nato se je nasmehnil in mu pokimal.

»Boste sadili, kaj?« je zakričal Janez.

Potokar je pokimal. Bil je čudno tih in kot kateri izmed dobravskih kmetov. Bledo lice je bilo nagubano, za zamišljenimi očmi je pa vendarle odsevala tiha misel, da bo nekoč spet dobro kakor v starih dneh.

»Čigave voli ima?« je razmišljal Ogradarjev. »Nemara Gorjupove, ko je tudi fantič Gorjupov. No, tudi sosedov se bo moral privaditi, čeprav je daleč do njih.«

Zmotilo ga je ropotanje voza, ki je prišel za njim.

»Živio, Janez!« se je zadril voznik Matevž.

Janez se je obrnil in se domislil:

»Glej no, v Razbor gre, ne bo mi treba peš.«

Voznik pa je skočil z voza. Šli so v klanec. Janez je stopil na voznikovo stran in vprašal, kam je namenjen.

»Zadruga,« je razkladal oni važno. »Viš, malo moke, malo drugega, tudi gnojila. Nekaj le za služim. Znajo pa, znajo! Kdo bi si mislil.«

»Pa dobivaš tudi ti v zadrugi?«

»Jaz?« se je začudil Matevž. »Meni tako ni treba, že mati poskrbijo. Ne vem, kje kupujejo, nekaj pri Hrastarju, nekaj pri Podkrajšku. Ti pa greš, ne?«

»Grem!« je vzdihnil Janez. Nato je pogledal po praznem vozu in porinil nanj svoj kovčeg.

»Da ne boš prazen vozil!«

»Le!« je dejal voznik.

Na vrhu klanca sta se ustavila. Voznik je zavrl voz, Janez pa se je ozrl proti domači vasi in

proti Dobravi. Vse se mu je zazdelo kot skrit božji raj, ki ga varuje cerkev na hribu sredi doline.

»Trije bogovi so padli, nekoliko bolj domače bo vse,« je pomislil. »In zadruga bo seveda delala. Nekaj dobrega je že. Čez leto bo pa prišlo spet kaj drugega. Kaj hočemo, vajeni smo trpljenja, čakamo in čakamo, da prinese vse čas.«

»Kaj čakaš?« ga je opomnil voznik. »Sedi!« Janez se je zganil in zlezal na voz.

»Hí!« je kriknil Matevž in voz je odropotal.

Mara Husova

OBISK FILIPA STISKE

Filip Stiska se je po dolгих letih vrnil iz tujine. Bil je neznamen, dobrodušen človeček v našem družabnem redu.

»Obožujem te, zemlja slovenska!« je brizgnil iz dna njegovega srca vroč curek zgoščenega hrepenenja in ljubezni. Razbeljen se je razlil preko njegove duše ter ga vrgel ob tla, da je z osušenimi ustnicami, v neskončni ponižnosti poljubil domačo grudo.

Dolgoletno koprnenje je bilo zdaj zadovoljeno. Vstal je. Oči so mu bile motne od sreče. V žalostnem srcu mu je zagorela luč, svetla kakor sto sonc. Omahoval je pod težo blagoslova, ki se je zlil nanj. »Hvala ti, najvišji Gospod! Ali tvoj malovredni sin ne more prenesti tega bogatega doživetja. Med brate grem in sestre, da razdelim blagoslov!« In je odgovorilo v njegovem srcu: »Pojdi in razdaj!«

Pa se je napotil Filip Stiska in oj, kam ga je zaneslo! Med cvet narodovih mož, med umetnike in učenjake. »Kako se upaš, Filip Stiska? Revše nebogljen. Neznamen grešnik si v tem pisanem krdelu,« ga je ustavljal razum. Pa ga je luč omamila in ni poslušal skeptika.

Na cesti je srečal poeta Kosa.

»Prišel sem!« je zavriskal s sijočimi očmi v kisl obraz tovariša.

»O, prišel si! — Kdaj pa odpotuješ, Filip Stiska?« je ravnodušno vprašal poet.

»Saj... saj... sem šele prišel,« je zajecljal Filip.

»A tako, ljubezen te je pripeljala?«

»Ne, da... povej, kako ti živiš in delaš?«

»Jaz? No, pojdi, da se pomeniva!« je zviška dejal Kos. — »Veš, dve knjigi sem jih zbral.«

»Česa, dve knjigi?«

»Samih prelepih pesmi!«

»O blagor tebi!«

»Da, ali spletke in zavist mi branijo, da bi jih izdal.«

»Ne obupaj, bo že Bog dal!«

»Bog, Bog! Kaj pa naj dá Bog, ko pa so ljudje tako ozkosrčni in zabiti.«

»Prav praviš, zabiti so,« se je zlagal Filip, da se ne zameri tovarišu.

»Kaj pa dela pesnik Veter?«

»On, ph! Se vidi, da ne poznaš naših razmer. Ta sploh ni pesnik! Ali je tisto njegovo cingljanje pesništvo?«

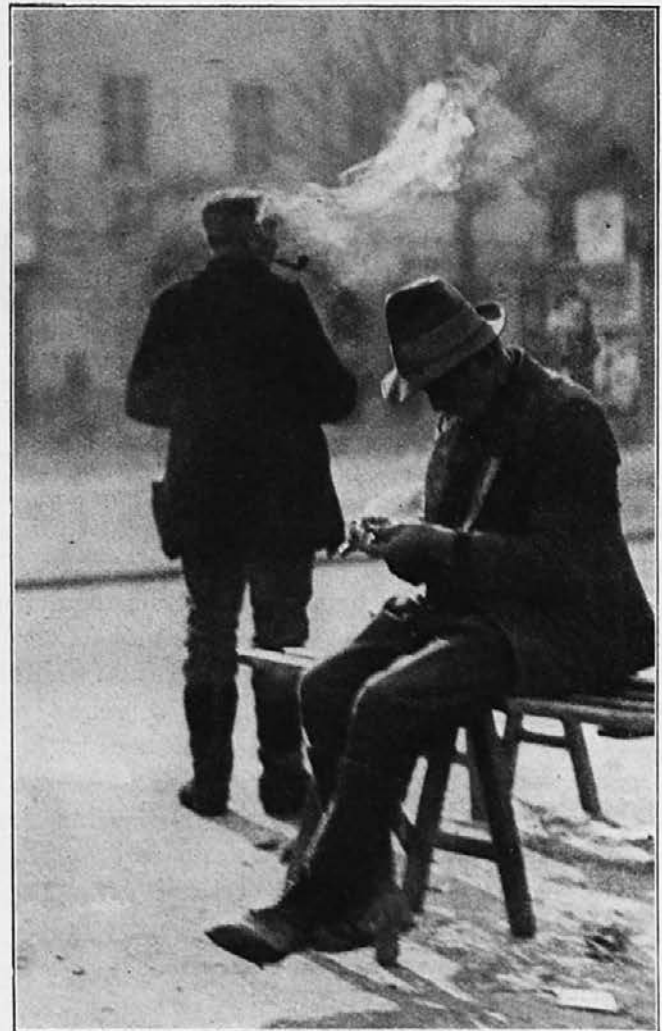
»Jaz pa sem mislil, da ima fant talent,« je boječe pripomnil Filip.

»Kaj si ti mislil ali ne mislil!« ga je zaničljivo udaril poet. »Sicer pa se Veter le redko oglašaja.« Nekaj časa sta šla molče dalje.

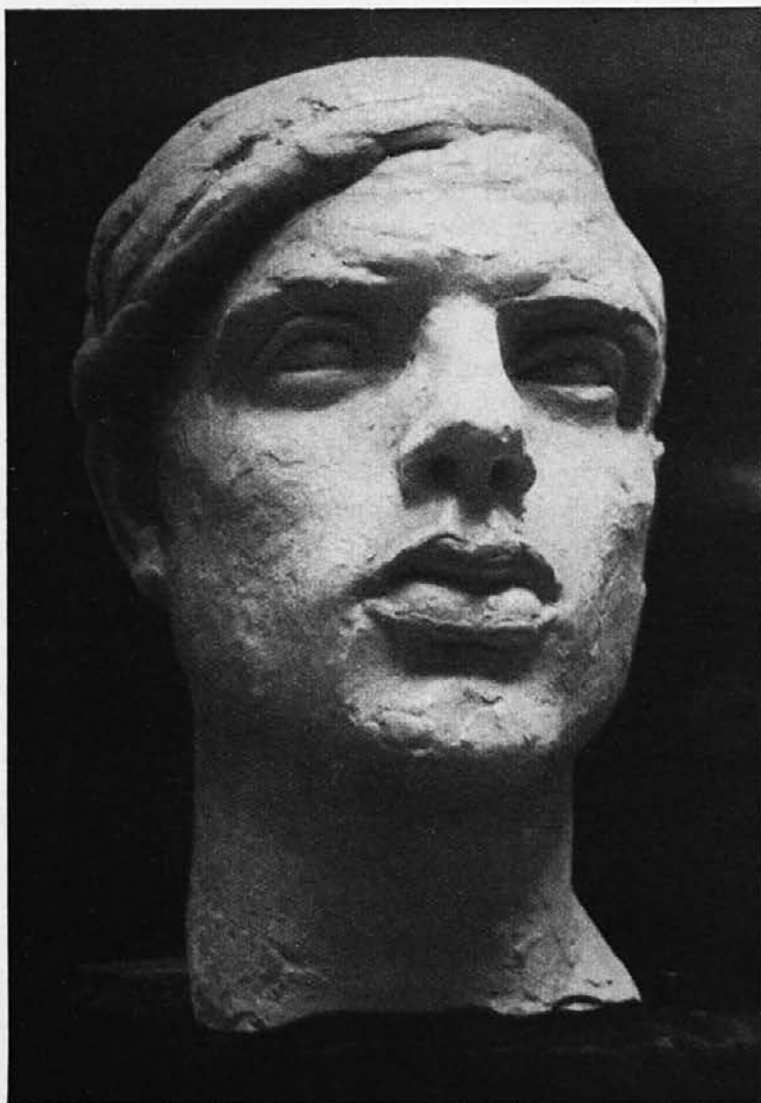
»Slišiš, Filip! Tvoje črtice pa le nekaj veljajo. Pogum in dalje, fant!« je Filipa z visokim pokroviteljstvom odpravil Kos.

»Domov grem; zdaj študiram modroslovje.«

»A!« je odprl usta Filip. »Saj si pravnik, ne?«

Dela ni. (Fot. Fr. Krašovec.)

Zdenko Kalin: Portret slikarja Dideka.

»To je premalo; še drugi doktorat hočem!«
 »To se pravi dva,« je brezmejno občudovanje Filipa skoraj vrglo.

»Tako je, pa pridi drevi, bomo potegnili v noč.« In prevzetna učenost je zginila za oglom.

Filip Stiska je bil omamljen od luči in nič se ga ni prijelo. —

Pesnik Veter mu je z dolgimi koraki vihral nasproti.

»O, Stiska! Ti tukaj?«

»Da, srečno doma.«

»Pojdi, da se pomeniva! Si iztisnil kako črtico?«

»Le dve,« je sramežljivo priznal Filip.

»Križ božji, plodovit ravno nisi.«

»Življenje me pesti, pa ne utegnem.«

»Prazni izgovori, Filip!«

»Poslušaj me, Veter! Sta si s Kosom kaj navzkriž?«

»Navzkriž s Kosom? Kako bom z ničem navzkriž? Tista limonada, ki jo prodaja v svojih pesmih, se še starim devicam upira. V začetku smo verovali, da je kaj daru v njem. Pa nas je razočaral. Puhel je ko repa na pomlad.«

»Oh, Veter, kaj je res tako hudo?«

»Še vse huje je, ti rečem! Domišljav tepec je!«

»Kaj pa njegova učenost?«

»Učenost?« se je razjezil sicer dobrodušni Veter,

»To je z žaganjem nagačena čča.«

»Dovolj, Veter!«

»Po pravici sem povedal, da se ti oči odpro.«

»Ojej!« je zastokal Filip.

»Pridi zvečer, nekaj cvenka mi je še ostalo.«

»Pridem,« je obljubil Filip ter se napotil dalje. Luč je bledela v njegovem srcu. Zavil je v stransko ulico in ugledal tretjega lepobesednika, ki se je ravnokar poslavljajal od svoje začasne Beatrice.

»Slana!«

»Stiska! — Kakšen veter pa te je prinesel spet nazaj?«

»Najboljši veter!«

Stopila sta v kavarno.

»Kako je kaj na našem književnem trgu?« je hotel vedeti Filip vse hkrati.

»Suša in Bog pomagaj! Že nekaj let vlada pri nas doba sedmih suhih krav, pomešana z nadlogo garij in golazni.«

»Hvala Bogu! Pošten in odkritosrčen fant!« je iznova zablestela luč v Filipovem srcu.

»Si ti dal kaj novega?«

»Jaz, o jaz imam dve zbirki novel, dva romana in eno dramo,« je dvignil Slana svoj koničasti nos.

»Kaj praviš?« se je čudil preproščina Stiska.

»Hm, m,« je samozavestno pritrdil Slana. »In vse je pripravljeno za tisk, le moj čas še ni prišel.«

»Glej, glej. Kako pa kaj pisatelj Trava?«

»Trava? Ta je svoje že odžvižgal.«

»Kaj praviš?«

»Pravim, da ni nič z njim. Saj še pisari, ali njegovi spisi so tako vodeni in postani, da te trebuh zaboli po njih.«

»Če si Slana, si res slana.«

»Po pravici sem ti povedal. Si bral moje zadnje spise?«

»Bral sem, lepi so!« je spet lagal Filip, da ne užali Slane.

»Veš, jaz pa tvojih spisov ne poznam, le iz redkih poročil sem zvedel za tvoje ime. Ne zameri! Toliko literature in tako malo umetnosti dobiš pred oči. Res nisem bral.«

»Čeprav, čeprav!« se je pohlevno branil Stiska.

»Zakaj pa ne izdaš svojih velikih povesti?«

»Veš, Filip, težko je pri nas. Ti si daleč in marsikaj grenkega ti je prihranjenega. Težko je za umetnika v sredini, ki je vsa okovana z železnimi sponami malomeščanskih predsodkov. Vse duhovno obzorje je tu zaprto z visokim plotom ukoreninjenih navad.«

»Ne razumejo te, prevelik si za ta malovredni živelj.«

»Se delaš norca, Filip Stiska?«

»Bog varuj, Slana!«

»Pa pridi zvečer, vabim te! Z Bogom, Filip! Deklica me čaka.« —

»Živijo, Stiska!« mu je z razširjenim objemom hitel naproti pisatelj in dramatik Kljun.

»Oh, Kljun! Bog s teboj! Kam pa hitiš?«

»V gledališče tečem! Z vsemi se bom skregal! Pomisli, že dve leti leži pri njih moj rokopis in še niso dela igrali. Take spletke, taka podlost! Pa naj človek ustvarja v taki smradljivi sredini!«

»Kakor vidim, se ti godi krivica.«

»Pa še kakšna! Vnebovpijoča krivica!«

»Revček, res ti je gorjel!«

»Veš da!« se je zasmilil sam sebi umetnik.

»Tam je nekaj ljudi, ki le prevajajo in prevajajo. Domača umetnost pa naj gagne, če hoče.«

»Velika krivica!«

»Je! Vse bi razdrobil, tako me ihta drži.«

»Hm, zakaj pa ne izročiš svojega dela tisti vrhovni slovenski ustanovi, ki ima dolžnost, podpirati slovensko umetnost in besedo?«

»Tebi se blede, fant! Ta je spet le za prevode.«

»Kaj praviš?«

»Rekel sem, da je tista slovenska ustanova le za prevode, za prevode! Slišiš, ti teslo zabito.«

»Ali ni ta tvoja trditev le zloba?«

»Osel, počakaj med nami še nekaj dni pa se ti bodo oči odprle. Sicer pa, kaj ti počneš?«

»Jaz, jaz...« je žalostno umolknil Filip sredi neizgovorjene misli.

»Pa pridi pod noč v Martinovo klet! Dober cviček imajo.«

★

Tako so se našli pesniki, pisatelji in učenjaki. Odnekod sta se priklatila še kipar in slikar. Sami nedoumljeni geniji. Blagor ti, domovina! Še ni-

Alojzij Kogovšek: Ženska glava.

kdar niso na tvojem nebu svetile tako velike in goste zvezde. Kolikor uredništev, toliko književnih šol in toliko nezmotljivih papežev!

Kipar je razglasil, da pojde v tujino, ker doma je težko biti prerok. Velikodušno je obljubljal svoji revni in nehvaležni materi skupino umotvorov, ki jih bo postavil na Golovec, da jo bodo bódli v oči in bo vedela, kaj je izgubila s svojim Leonardom.

Slikar se je pridušal, da pojde v Pariz, kajti tizianovskemu geniju ni prostora med kramarji in kmeti.

Med temi velikani se je Stiska zdel sam sebi kakor potepuški vrabec med pavi, petelini in srakoperji. —

»Filip Stiska, ali veš, kaj so prav za prav naravni zakoni?« ga je nenadoma vprašal učenjakar.

»V tem hipu ne vem nič več,« je žalostno odgovoril strmeči Filip.

»Pustite ga, Stiska je žalosten,« je nekdo posvaril, a nihče ga ni slišal.

»Kam ti, Stiska, cikaš s svojim delom? Mežikaš na levo? Ali si široko legel na desno?« so spet umetniki silili vanj.

»Nikamor, bratje.«
»Hinavec zakrknjeni! Pred tovariši skrivaš svoje misli.«
»Saj jih ne skrivam.«
»Kaj pa si potem?«
»Človek!«
»Napil si se cvička, ne zameri!«
»Nisem pijan; od vašega napuha se mi je zvrtelo!« je šinil pokoncu razžaljeni Stiska.
»Eha, kdo pa te pozna? Kaj si velikega dal? Reva potepuška!«

»Pismarji in farizeji!«
Učenjaka sta vidno uživala ob prepiru umetnikov, klicala sta novo vino na mizo.

»Le pridigaj jim, Stiska, levite jim beri!« sta navdušeno netila boj slikar in kipar.

»Drug drugemu mečete polena pod noge,« je rohnel dalje Filip v sveti jezi. »Obmetavate se s kamenjem in polivate z gnojnico. Sram vas bodi!« se mu je jeza prelomila in bilo ga je sram samega sebe.

Glazen krohot mu je odgovoril. »Imenitna šala, gospodje! Filip nas izvrstno zabava.«

Proti jutru je Filip neskončno žalosten taval domov. Za njim se je lovilo slovkujoče popevanje poetov in likovnikov. V njih pesem se je pletlo jedko zabavljanje zoper gospode arhitekta.

Filip je zavil za vogel. Luč v njegovem srcu je umirala. Slaboten plamenček se je trgal iz objema teme.

»Kod si blodil, Filip, to pozno uro? Tvoja luč umira.«

»Sočloveka sem iskal.«

Prav blizu v oči ga je pogledal človek, za katerega so trdili, da nima srca in da je v njem namesto duše le peščica možgan. In tisti toliko obrekovani človek je v hipu zaslutil Filipovo gorje.

»Filip Stiska, ne pregreši se nad svojim bližnjim v hipu gneva in bolesti!«

Filip je obstal: Pa so rekli, da nima srca! In vendar le človek z dobrim in čistim srcem zasluti bolečino sočloveka! Vprašal je še:

»Prijatelj, misliš, da ima vsak človek pod svojo kapo, pa kakršna že je, svoje človeško dostojanstvo?«

»Prav vsak, Filip!«

»Tudi jaz in ti?«

»Tudi jaz in ti.«

»Hvala ti, brat!«

Umirajoča luč v Filipovem srcu je znova vzplamtela.

»Pojdi, Filip! V gore greva. Za vsako razbolelo dušo so gore mir in tolažba.«

In sta šla. Jesen je plahutala nad gozdovi. Dan je že bil, ko sta jo mahala čez strnišča proti Stolu. Po planinskih travnikih so goreli modri zublji jesenskih podleskov.

Sodoma in Gomora nista premgli pravičnika in končali sta v ognju. Filip Stiska je hodil po slovenski domovini in je našel pravičnika. Bog bodi zahvaljen, pogubljenje je šlo mimo!

Francè Bevk

PRI PESNIKU FRANU ŽGURJU

Bilo je letos spomladi — rjave livade so bile komaj za spoznanje ozelenele, a češnje so že cvele in kot velikanski, beli šopki stale po vsej vipavski dolini — ko sem obiskal pesnika Žgurja. Podraga, kjer živi, je tipična, v položnem bregu viseča vipavska vas, hiše so tešno stisnjene druga k drugi, ena izmed njih ima nad vrati vklesan napis: Aleksander Žgur. »Pri Aleksandrovih« se pravi pri hiši — pesnik Murn si je bil od nje izposodil svoje pesniško ime.

Ko sem potrkal pri »vipavskem slavčku«, kakor ga med seboj imenujemo, nisem mislil na jubilej sedemdesetletnika. Hotel sem izpolniti le obljubo, da ga obiščem, ki sem mu jo bil dal. Že davno je od tega. Medtem se je okoli njega in okoli mene marsikaj spremenilo. Čas in okoliščine so vzrok, da se človek včasih lahko ustraši tudi najboljšega prijatelja. Toda Žgur mi je z veselim smehom in toplo stisnil roko.

Obsedela sva v kuhinji, bilo nama je kar najbolj prijetno in domače. Žgur me je gledal s svojimi toplimi, odkritimi očmi in z veselim, prijaznim nasmehom na obrazu. Pomislil sem na dan, ko sva se prvič srečala. Bil je ves srečen in v zanosu, obsipal me je s hvalo, da mi je bilo kar nerodno. Potem je potegnil iz žepa zveščič svojih pesmi, ki ga zmeraj spremlja. Bral jih je plaho, drugo za drugo, ni čakal sodbe; zdelo se je, da se je dvignil nad svet in ob branju podoživljal občutke, ki so mu bili vdahnili stihe. Pozneje sva sedela še večkrat skupaj. Vselej sem občudoval njegovo zanosno radost nad deli drugih, a obenem plaho, otroško, nekam zamaknjeno veselje nad svojimi verzi. Vsakokrat mi je delal vtis izredne duševne prožnosti in mladosti. In morda prav zaradi tega nisem bil opazil sivečih mu las. Zavzel sem se šele zdaj, ko so mu že čisto pobelili glavo.

Vprašal sem ga po letih.

»Rojen sem bil dne 21. novembra leta 1866. Ko sem se rodil, me je pozdravilo grmenje topov

in žvenket sabelj, bog vojske je bil stopil na plan; muze so se plahe poskrile in pesmi so utihnile,« mi je povedal v pesniškem zanosu.

»In se je ena izmed njih skrila v novorojenčka,« sem rekel. »Torej ste jubilan! Tega ne smem pozabiti. Ali ste mnogo trgali hlače po šolah?«

»Ah, tako sem bil majhen in ves plah, poslušno sem držal roké na šolski klopi, iz katere mi je komaj kukal nosek. Težav je poln in bridkosti že sam začetek učenosti, pravi Stritar. Nisem dovršil domače enorazrednice, ko sem na očetovo željo odšel na 'višjo' šolo na Col. 'Višja' zato, ker je Col na hribu, a Podraga v dolini. Tam mi je bil učitelj Andrej Pernè, strog, a blag mož, in kar je največ: bil je mladinski pesnik in hkratu skladatelj. Moj tedanji sošolec je bil učitelj in pisatelj Ivo Trošt. Takrat so mi prvič vbijali nemščino v glavo; upirala se mi je, težko je šlo.«

»Pa šlo je vendarle. Menda ste si jo precej prisvojili, saj ste celó Murna prevajali v nemščino,« sem omenil.

»Da, a tudi Gregorčiča in Župančiča, pa še druge... Kar tako — v svoje veselje. Veliko sem bral; Heinejevo 'Buch der Lieder' znam vso na pamet, prav tako veliko Goetheja in Schillerja. Da nadaljujem o šoli: s Cola sem odšel v goriško pripravnico, od tam pa v prvo gimnazijo, potem v drugo, a ob koncu leta sem z nezadostnim iz matematike dal šoli slovo. Moje Ikarjeve peroti so se raztopile in sem pal na obrežje in žalostno gledal za sošolci, ki so znova odhajali v Gorico, kakor Odisej za srečnimi Fejaki... Iz tistih let se spominjam sošolca Josipa Kobala, ki je bil doma nekje v tolminskih hribih in je tudi pesnil. Po obrazu in pogledu je bil zelo podoben učenemu Čopu, Prešernovemu prijatelju. Umrl je še mlad, v bogoslovju. Četudi sem bil slab v matematiki, mi je bilo v zadoščenje, da sem bil v slovenščini, posebno v popisu 'Kako sem preživel počitnice', najboljši v razredu. Takrat mi je bil prišel v roke Jurčičev Deseti brat, ki sem ga bral, bral in nepopisno užival. Seznanil sem se s Prešernom, s Kraljedvorskim rokopisom; bral sem tudi 'Slóvo o polku Igorjevem'. Ta pesnitev se mi je zdela nekam temačna, a vendar silno privlačna.«

Zanimale so me te izpovedi. Vprašal sem ga, ali je veliko bral.

»Vse, kar mi je prišlo v roke. Ko sem ostal doma in dan za dnem ždel v trgovini, sem imel dovolj časa za branje. Naša lepa knjiga mi je bilo edino razvedrilo in duševni užitek v vaški enoličnosti. Dunajski 'Zvon', 'Glasnik' in 'Zora' so bili moji prvi literarni prijatelji; pozneje tudi 'Slovan', v katerem me je navduševal Tavčarjev ro-

Fran Žgur.

man 'Ivan Solnce'. Z leti sem spoznal vso slovensko literaturo v vezani in nevezani besedi. Kajpak sem bral tudi veliko nemških knjig in literaturo slovanskih narodov. Posebno so mi bile ljube srbske narodne pesmi.«

Naševal mi je razna dela, ki sem jih poznal komaj po imenu, in mi jih navdušeno hvalil.

»Kaj vas je poleg prirojenega daru posebno izpodbudilo, da ste začeli pesniti?«

»Kaj me je izpodbudilo?« se mu je od veslega spomina rahlo zablestelo v očeh. »Pesnik Murn; saj o njem sva svoj čas že več govorila. Prišel je, udaril s palico po pusti skalini, da je pritekel na dan studenec svete Hipokrene. 'Atjec Žgur,' mi je rekel, 'ako hočeš vedeti in dognati, kaj je lepota, beri Koljcoval!' In mi ga je poslal iz Ljubljane. Bral sem ga, bral in ga polagoma — bil je v ruščini — začel razumevati... 'Sjadu za stol, da padumaju, kak na svet je žit adinokomu...' In tedaj sem začel zlagati pesmi.«

Tudi jaz sem se bil kot dijak seznanil s Koljcovim, tudi jaz sem izvedel zanj v zvezi z Murnom; toda bral sem ga — v nemščini. To me je bilo pred Žgurjem, ki mi ga je navajal v ruščini, sram priznati.

»In kdaj ste s svojimi verzi prvič stopili v svet?« sem ga vprašal.

»Nekaj svojih pesmic, ki sem jih bil podpisal Frigidus, sem bil poslal 'Zvonu'; odgovorili so mi, naj se toliko učim, da postanem Caldas. Prva moja pesem, nabožnega značaja, je bila priobčena v 'Drobtinica'. Bil sem sotrudnik 'Vrtca', 'Angelčka' in 'Zvončka'; pri poslednjem sem pridno sodeloval celih sedemnajst let. Oglašal sem se tudi v 'Slovenki', pozneje v 'Jadranci', ob posebnih priložnostih v 'Edinosti'; veliko mojih pesmi je raztresenih v koledarjih Goriške Matice in drugod. Ob priliki odkritja Prešernovega spomenika je prinesel 'Slovan' mojo pesem 'Prešernu' s podpisom Salus. Do danes mi je bila in mi je vezana in nevezana naša beseda nad vse na svetu, in to mi ostane do groba.«

Z Žgurjem se je prijetno pogovarjati. Njegova beseda ni nikoli težka in mračna, ampak radostna ko pastirska piščalka. Rad govori o literaturi; s človekom, ki mu je v tem pogledu blizu, nič drugega kot o literaturi, a brez teorij, brez težkega

razglabljanja; umetnino skuša razumeti s srcem, ki mu je edino merilo; neposreden je ko studenec, ki izvira iz osrčja gore.

Tak je tudi v pesmi. Z majhnimi izjemami brez globokih misli, a z globokim, pristinim čustvom, ves ko veter v polju, ko škrjanec v zraku, ko sonce na cvetoči vipavski livadi. Morda bi mu pikolovci glede oblike lahko marsikaj očitali, a on bi se nasmehnil — ne verjame, da bi od pravopisa in čiste rime odvisela vsa lepota. Prisluskuje le svoji notranjosti, ki jo poizkuša po svojih močeh izraziti v stihih, iz katerih pogosto zazveni prava, čista poezija.

Res je, da sta poleg narodne pesmi mogočno vplivala nanj Koljcov in Murn; poleg drugih, ki so opevali zemljo, predvsem ta dva, saj sta mu s svojim zgledom zbudila v notranjosti čumeči pesniški dar. Toda Žgurja bi si tudi brez teh vplivov zaradi mehke čudi, tople povezanosti z zemljo, živečega sredi vesele, sončne vipavske prirode, težko mislil drugačnega kot je. Njegove pesmi so po veliki večini mladinske, a vendar ne otroške v pravem pomenu besede; so nekaj več: pesmi moža, ki s topljo ljubeznijo doživlja svojo zemljo in si je kljub starosti ohranil otroško, lepote žejno srce. Njemu je življenje pesem in pesem življenje in storil bi mu največjo krivico, kdor bi mu odrekal pesniške darove.

Pa mu je pesem razen notranje radosti in utehe pripravila le malo veselja. Rajši nasprotno. Kot pozabljen slavček živi v svoji vasi, njegove pesmi pa raztresene samevajo po raznih listih. Le en zveščič jih je bil zbral, ki so potem z naslovom 'Pomladančki pred leti izšle v Gorici. Še v mestu se radi ponorčujejo iz pesnika, ki se pogovarja s svojo notranjostjo in s narodo, na vasi pa je deležen mnogoterega posmeha. Veliko ljubezni je bilo treba, da ni skrival in tajil 'hčerk svojega srca'.

»Ali vam še kaj poje struna?«

»Prestar sem že za Pegaza, posušil se mi je vir Hipokrene. Toda oni dan sem se zopet poizkusil. Poslušajte!«

In mi je recitiral najnovejšo pesem, ki je bila tako mehka kot njegova beseda in njegov pogled. Večino svojih pesmi zna na izust.

Med nama je stala steklenica zlatega vipavca. Veselo mi je pripovedoval o raznih literarnih obiskih, pri katerih je bila božja kapljica veliko bolj počaščena kot to pot. »Kadar sem žalosten, me trte sok razveseli.« Pogovor se je razvnel ko

ogenj v dračju, besede so tekle ko voda v brzici, vsi slovenski in tuji pesniki so ko v procesiji šli mimo naju. »Ah, kako lepo pravi...« je zdaj pa zdaj vzkliknil in povedal kako pesem. Občudoval sem njegov spomin, ki je ko živ izbor svetovnega pesništva. Tu pa tam je povedal kak dovtip, zakaj Žgur kot pristen Vipavec ljubi humor.

Nazadnje je umolknil, nagnil glavo in me gledal z vprašanjem v očeh.

»Pa ne, da bi imeli kak namen?«

»Zakaj? Ker sem tako siten z vprašanji? Seveda ga imam. Prej ga nisem imel, zdaj ga pa imam. Vsaj za ta jubilej se vas moramo spomniti. To ste vendar zaslužili.«

O kakem zasluženju ni hotel govoriti. Imel je druge pomisleke.

»Le nič strahu! Ptički pojo, pesniki tudi. O ptičkih lahko nemoteno govorimo, tudi o vas bomo, to ni greh ne zločin...«

Ko sem odhajal, je stal na vratih in dolgo gledal za menoj. Zbogom, atjec Žgur! Vedi, da te imamo radi kot pesnika in človeka.

Vipavska dolina je ležala v popoldanskem soncu, ki je sijalo izza oblakov. Veliki šopki cvetočih češenj so bili ko beli smehi, ki jih je nastajajoča pomlad raztrosila tja do Gorice. Vse ena sama radost, le Nanos je mrk, z oblaki nad čelom, strmel v dolino.

Plemiško pokopališče na Lapadu.

ŽGUROVE PESMI

Videnje.

Ko v grobu tihem bom počival,
noči me kril bo firmamént —
tedaj z močjo rastočo, silno
prebudil svet bo glas trobent.

Ko ljut vihar šel glas bo duše:
Na prosto, sužnji, iz temnic!
Verige bodo zarožljale,
razbil jih bo svobóde klic.

Odprlo se srce bo gluho,
veselja živ odprl se tok,
zaplula kri bo v mrtva lica,
v pozabo večno usahnil jok.

Vzžarel bo križ v zmešnjavi burni;
na svoje mesto pojdi vsak.
Z nebá bo Kristus blagoslavljal;
nad njim bo mir ko zlat oblak.

Zjutraj.

Je kot balzam božji kanil
v jutro rosno glas zvonov,
dušo in srce je ganil,
zlil čez hiše blagoslov.

Ptica si perot otresla,
petrič je poljubil lan —
zlata je omočil vesla
v morju sonca mladi dan...

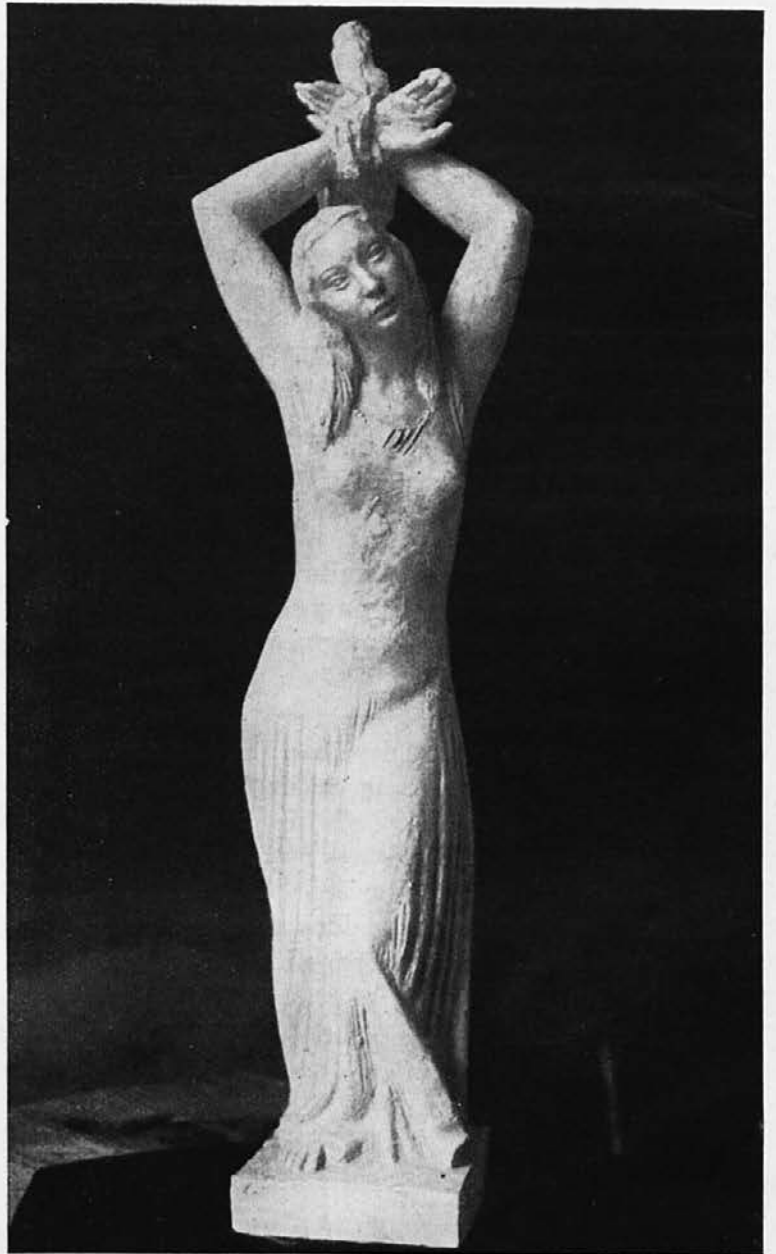
Sonce sije.

Sonce sije, ali več ne greje;
pusta, mrtva je, brez rož poljana.
Ah, umrem od hrepenenja žeje,
od ljubezni zublja bom izžgana.

Fantič moj — sladák ko grozd na trti,
smel ko sivi sokol nad oblaki —
šel je tja, kjer se zastava smrti
vije, tja je šel, kjer mro junaki.

Da sem ptica, splula bi v daljavo,
na kalini v pustem polju obvisela:
tam moj sokol dal je mlado glavo,
rdeča roža mu na prsih vzcvela.

Ah, kako naj preživim te čase?
Njega, sonca, ni na mojem nebu.
Pelin v mojem pustem vrtu rase,
burja toži, joče mi k pogrebu.

Karel Putrih: Mučenica.

Hebrejski motiv.

Naj potnik bodem Tvojih cest,
naj Tvoja roža bom ljubezni —
ko orel plovem naj nad brezni,
v veselju, v boli Tebi zvest.

Vesela duša, poj na glas
v dni svetle, z rožami bogate!
Naj grem med sestre, grem med brate,
nudeč vsem vino in pšenični klas.

Napoj ponujam sladkih vin:
nagnite, bratje in sestrice,
kolač ta jejte iz pšenice,
umešen z znojem bolečin!

NEPOTREBNI LJUDJE

SPREVODNIK.

Peljite se s tramvajem, peljite se! Tramvaj se ustavi in čaka, da vstopite. Sprevodnika imate takoj na glavi. Če smo sami, vstopamo spredaj. Voznik sicer robanti, ker mu pomagamo, če le pusti ročaj. Zadnjič si je nekaj popravljaj, pa smo zavrteli ročaj. Krik je nastal in baje si je neka stara gospa zlomila nogo, tramvaj pa je bežal, vsaj deset metrov je bežal. Ko se je ustavil, smo kar ušli. S takim vozom, ki beži, se mi ne peljemo. Voznik je nekaj vpil, pa ga v teku nismo razumeli.

Da si je stara gospa zlomila nogo pri tramvaju, je bilo samo enkrat, na cestnem hodniku si jih je pa že več polomilo noge. A na naših pomarančnih olupkih ne, ker jih vse pojemo.

Toda sprevodnik! Če je mnogo ljudi, že gre. Vsaj tri postaje se lahko peljemo, preden pride. Preden pride in potrka, smo že iz voza. Imamo rajši za fige in sladkorčke. Zadnjič nas je le prej vprašal, preden je bila postaja. Najstarejši sem in sem obrnil in preiskal vse žepe, mu naložil na roke žeblice in kepo ilovice, a denarja nisem našel. Seveda ne, ker smo ga potrebovali za druge reči.

»Ni!« sem dejal.

»Išči!« je rekel, mi dal nazaj žeblice in ilovico in šel naprej.

»Če pa ni! Mama je dala! Vtaknil sem, kam, ne vem, toda v žepu je luknja!«

»Potem se pa ne morete peljati,« je sočutno spet prišel, »če ste izgubili!«

Izstopili smo, peljali pa smo se le kar štiri postaje, ker ni bilo gospoda, ki nam je nekoč kupil listek. Izstopiti bi morali, pa se nas je usmilil. »Bom pa jaz plačal!« In smo se peljali, svoj denar pa smo porabili gospodu na čast za čokolado.

Večno in pri vseh sprevodnikih le ne moremo, ker nas že poznajo.

»To so tiči!« je celó dejal oni rdeči sprevodnik.

Če smo z mamo, potem plača mama. Sedemo in vpijemo. Stari gospod nam je nekoč rekel: »Drhal!« Izstopil je. Prav! Samo njegov prostor smo še potrebovali, drugi so že prej vstali. O, potem smo pa pisali po šipah in trgali reklame.

»Za prostor smo plačali!«

Sprevodnik je prirobantil in rekel:

»Zverine!«

Mama ni slišala; najbolje, če ne sliši. Sprevodnik pa je bil le hud, zakaj pišemo in trgamo s šip, da se zdaj nič ne vidi.

»In klopi ste umazali!«

Mama je morala plačati in mi smo morali sedeti in še oslov nisi smel kazati, jezik pa smo.

Če bi ne bilo sprevodnika, bi se lahko vozili. Kolikor nas je volja, in prav nemoteno bi pisali po šipah.

MEŽNAR PETER.

Mi mu pravimo mežnar Peter, v šoli bi morali reči cerkovnik. Šepal je in da je padel s stolpa. Zato pa ne hodi v line in zvoní spodaj. Line so svobodne in se lahko spravimo mi do zvonov in do ure.

In smo se spravili. Cene in Pavle in mi. Cene Prahov in Pavle Končanov prihajata k nam in smo zadnjič lestev zlomili. Ko smo jo zlomili, smo morali nekam izginiti. Šli smo v cerkveni stolp. V line, k zvoniku in uri.

Najprej smo potisnili mali kazalec, da je bilo nekaj več, ker smo bili že lačni. Potem pa smo začeli zvoniti, ker je kazalo ave.

Mežnar Peter je prikljukljaj, hitro prikljukljaj in smo ga videli. Majal je z glavo, gledal svojo uro, kakor bi bil pri birmi, nekaj govoril in po vsem tem planil k vrvm.

Pred nosom smo mu jih potegnili pod strop.

Da ste ga videli na trati! Skakal je, kakor bi mu pod nogami gorelo, in nekaj vpil. Veter je vlekel in nismo slišali. Nato se je nekam izgubil, mi pa po vseh štirih iz lin.

Čakal nas je spodaj, pa ne s krepelcem. S pasom. Odslonil je lino nad glavo in prijel Ceneteta. Iz glasov, ki smo jih slišali, smo spoznali, da je hudo. Pavel ni hotel čakati in tudi mi nismo čakali. Splazili smo se na hodnik pod cerkvenim stropom in prevrnili trhlenega svetnika, potem pa smo bili tiho.

Ko je tudi spodaj utihnilo, smo se vtaknili na kor in po stebru v cerkev. Pri klopeh je zaropotalo in mežnar Peter je hotel vedeti kaj in je odprl vrata. Mi pa skozi zakristijo na zrak. Ali verujete, da ga nikoli nisem bil tako potreben? Mežnar Peter pa je vendar zvedel imena, ker je bil Cene jezen, da jih je samo on dobil.

Doma tisti dan nismo večerjali. Da za takšne ne kuhajo pri pošteni hiši. Lačni pa le nismo šli v posteljo. Pod stopnicami smo bili pustili jabolka, ki niso rasla pri nas, ker nismo imeli jabolane, ampak samo potonike. Šiti smo bili; ker ni sestra šla z nami v stolp, smo ji morali z jabolki zamašiti usta.

Mežnar Peter je pozabil in bil prijazen. Mi pa nismo pozabili, četudi smo mu prinesli čikov. In ko je izkopal grob staremu Žegi, ga niso mogli pokopati, ker smo pometali v grob lopate in krampe in vrvi. Škilavi Jaka je moral prej skočiti v grob, da niso kar vsega zagrebli.

Zdaj mežnar Peter poizveduje in že sumi. Hodil je okoli in nekaj povpraševal. Zelo vneto izpraševal. Od tega dne niti vina po maši v zakristiji ne pijemo. Naj ga kar sam, če je tako požrešen.

Mi bi samo radi videli, da ne bi mogel več izpraševati. Pa sprašuje, še sprašuje.

JAZ.

Vsi pravijo, da sem nepotreben. Pravijo že, pravijo, mislijo pa drugače. Imamo dva, ki sta nam zelo potrebna, prav za prav tri, ker Pepca je tudi še pri naši hiši. Ta Pepca je lahko tudi Francka ali Micka ali Neža, Roza ali Agata, samo pri hiši mora biti. Če pride domov zjutraj, jo oče zapodi. Sicer ji pa mama odpove na štirinajst dni. Zato ni potrebna. Saj mama lahko vse dela: šiva, kuha, riba pod in vleče drugim trske izza nohtov in tudi sebi, če si jo zabode. Mama mora vse znati. Zakaj pa je mama in je pri hiši. Ali bo jedla zastonj?

Zelo, zelo se mi zdi potreben smetar. Mama bi lahko smeti požgala in jih tudi požiga, toda kosti pa le ne more in zgristi jih tudi ni mogoče! Kdo pa ima tako trdne zobe in je zobozdravnik dejal, da bi jih bilo škoda. Zato je smetar zelo potreben. Še bolj smo to videli, ko je umrl in je morala Pepca nesti kosti v jamo, ki se ji pravi tudi tovarna in že od daleč smrdi. Zadnjič smo se izgubili in smo jo izvohali. Zato mislim, da bi mogli za silo pogrešati tudi smetarja. Za kratek čas bi že Pepca smrdela.

Prav težko bi pogrešali pismonoša. Ker ga težko čakajo; pravijo, da bo prinesel denar, in uro ravnamo po njem. On je bolj točen kakor cerkvena ura in smo videli mežnarja Petra, ki je šepal ter čakal njega. Ni prej zvonil, dokler ni pismonoša prišel. Pismonoša mu je odkimal in mežnar je začel razbijati. Bil je jezen, četudi mu pismonoša ni nič dal. Kaj bi še bilo, če bi mu kaj prinesel. — In tudi oče! Ne pravi pismonoši: dober dan, ko pride, ampak: ali je kaj pisma? Res sem dolgo mislil, da je pismonoša tako potreben, da bi oče ne mogel brez njega kositi, potem pa so začeli pisma nositi tudi drugi. O, če bi videli, kako jih je oče trgal in vpil nad nami, če smo skakali z mize ali postavili dva stola prvega vrh drugega ter krilili na vrhu z rokami. Vpili da smo

tudi? Pa naj! Če je bil jezen, je vpil on; jezen je bil zmeraj, če je kdo drugi prinesel pismo in ne pismonoša.

Že zato sem potreben, da so lahko vpili name, če niso imeli drugega dela.

Da sem jim hudo potreben, sem videl, ko sem obolel. Kaj Ciril, kaj Tone, kaj Vida? Niti jesti niso smeli z menoj. Pravijo, da so mislili, da imam škrlatinko. Mama je bila objokana ter mi je prinesla sladkorčkov in pomarančo. No, potem pa je prišel zdravnik ter so mu rekli „gospod doktor“. Ali ni vsega podrl! Da nimam škrlatinke, ampak ošpice, da ni tako hudo, samo na vrt da ne smem in v šolo tudi ne. Kaj šola! V šolo nisem šel, če niso rekli, ampak na vrt! Ciril in Vida in Tone so se podili in kričali, jaz pa v postelji. Mama se ni več jokala in oče je imel sejo kakor po navadi. Ker sem podnevi spal, sem ga slišal ponoči. Butnil je v vrata ter bi padel, če mu ne bi mama prižgala luči.

Vendar! Zdaj sem vedel, da sem pri hiši potreben, ker je oče nazadnje le vprašal, kako mi je.

Ozdravel sem in mi je oče nekoč dejal, da bi me najrajši imel v grobu, tako da je spričevalo zanič. Ali sem jaz kriv, če profesorji ne znajo, a? V grobu pa me niso imeli in če bi me hoteli imeti, ne bi klicali gospoda doktorja.

Perici. (Fot. Fr. Krašovec.)

In koga bi zatožila sosedu, če bi mene ne bilo? Če sem priden, me zatožijo! Ali sem jaz kriv, da je opeka padla na psa, ko sem jo vrgel v zrak? Ali sem jaz kriv, če je bil na poti sosedov Rajko, ko sem vihtel palico, ter so rekli, da ima prebito čelo? Tepli so me doma pa le! In zakaj so imeli zaprta okna, ko smo hoteli plezati v hišo, ker so nas preganjali Indijanci? In kdo je nastavil mežo pod naše okno? Ali sem jo jaz? Skočil sem vanjo, pa so vsi lizali moje noge: Rajko, Ciril, Tone in Vida. Zatožen sem bil pa le jaz! Ali nisem že radi tega trpel, ker sem bil miren. Če bi bil vedel, bi ne bil ter bi Rajko ne smel lizati.

In takih stvari je vsak dan nekaj: pravijo, da sem nepotreben. Jaz pa vem, zakaj je imela mama objokane oči, ter vsem kažem osle.

Ivan Zorec

IZ NIŽAVIN TEŽAV PO STARIH PAPIRJIH KOTARJEVEGA NANETA.

38. Grče in skorja.

Novomeški dijaki so tačas rasli samosvoje, kar divje. Nihče jim ni uravnaval duhovne rašči, nihče ne prilival širše izobrazbe, nihče ne nanje cepil svetne ali družabne olike.

Kdo pa naj bi bil to tudi storil? Saj ni bilo prosvetnih društev, ki bi imela vsaj posrednih moči do dijakovega srca in duha, ni bilo knjižnic, da bi mu s pametnimi knjigami širile znanje, in ni je bilo prilike, kjer bi si doraščajoči mladi ljudje obtesali grče in zgladili skorjo.

Za »mili narod« je pač gosposčila gosposka in napihnjeno vase zagledana Čitalnica, ki se je po nemarnem tudi prešerno imenovala Narodni dom. Najbrž je bila naročena tudi na kak slovenski časnik, morda se je kdaj celo spozabila in kupila to ali ono slovensko knjigo, pa tega ne morem vedeti prav za trdno. Vem le, to pa prav za trdno, da bi se gospodje, ki so v Čitalnici po nemško kramljali, prav grdo ujezili, če bi se »mili narod« kdaj drznil približati Narodnemu domu. In še trdneje vem, da bi bil profesor Marinko, če bi bil katerikoli dijak prestopil čitalnični prag, ustvaril strahovit sodni dan...

Tudi telovadno društvo Sokol je skušalo šopiriti svoje kreljutke, pa je ptiček bil prenebogljen. Tisti, ki so se maličili z njegovim perjem, so se ga nerodno spominjali le, kadar jim je dal priložnost, da so se razkazovali v rdeči sokolski srajci.

Sokol je bil tačas v velikih časteh. Krepil je moč in zdravje telesa, gojil moško značajnost, posebno pa budil čvrsto zavest slovenstva. Kdor je postal sokolski »brat«, je veljal za slovenskega, možatega in poštenega človeka.

Sokoli so mislili tako, mladina je z vsem srcem vrela za njimi. Na zdar! Tak je bil iz Čehov med nas presajeni pozdrav.

Čeprav se Sokol ni očitno paril s politiko, mu je bila državna oblast precej gorka. Kjer je v imenu vlade oblačil in vedril tuj, nemški človek, se društvu ni bilo bati posebnih sitnosti; gorje pa mu je bilo, kadar je po kaki birokratični zmoti ali po renegatstvu dobil v roke vajeti krajevne državne oblasti naš, slovenski človek. Ta je hlapčevsko ponižno počenjal vse, o čemer je vedel, da je po misli vladne politike.

In vendar so člani sokolskega društva bili uradniki in učitelji, precej je bilo tudi trgovcev in obrtnikov. Drugi, preprosti ljudje se sploh niso upali v tako gosposko društvo.

Telovadil ni skoraj nihče. Poglavitno je bila parada z rdečo srajco.

In dijaki? Njim, mladim ljudem bi telovadno društvo bilo kakor Judom odrešenje. V mladem, zdravem telesu je toliko zdravja in moči, ki si tako ali tako hoče odpreti ventil — zaklopnik, da ga ne bi razneslo.

»Pridni« dijaki so izvrstno študirali, slušali profesorje in gospodinjo, doštudirali in odšli, nerodni in prazni, križem sveta. Da bi se bili kdaj dotaknili knjige, ki ni bila v učnem sporedu, ali da bi kdaj silili v Čitalnico ali telovadnico, jih tudi najneumnejše sanje nikoli niso zapeljevale.

»Malopridni« dijaki, zdravi, bistri fantje, ki jih je profesor Marinko gledal le po strani, so iskali knjig. Dosti jih je bilo, ki so po vinarjih zbirali denar, da bi kupovali slovenskih knjig in jih potlej tudi posojali po vsej gimnaziji. Anti močno so ljubili slovensko besedo. Tudi po telovadnici so se na skrivaj zvirali. Sokolski sluga Pepe jim jo je že za eno viržinko rad odprl.

39. Druščina.

Ob lepem vremenu smo rojili do starih gradov, ki jih je tam doli vse polno. Kar požiral sem zgodovino, ki so jo nekateri starejši dijaki dobro poznali in mi jo pravili.

V mestni okolici smo nekoč srečali starejšega dijaka. Obleko je imel črno, lice belo in rdeče, na nosu zlate naočnike, v ustih tlečo cigareto, v roki pa neko knjigo.

»Kam pa, fantje?« nas je ustavil. Povedali smo in se smehljali.

Stane Kregar: Saloma.

»O, z vami bi šel, pa ne utegnem. Učiti se moram in instruirat pojdem čez kako uro; za šolnino si moram prislužiti.«

Zgovorno nam je pravil, da razred sicer dobro zdeluje, šolnino pa vendar zmerom plačuje.

»Kako je to?« smo ga gledali.

»Marinko mi zmerom zvesto preskrbi slab red glede vedenja ali pa glede pridnosti.

»Kaj si mu pa storil?«

»Kaj? Saj ne vem. Ne mara me, pa je! Že kar ob začetku šolskega leta mi pove, da mi bo plačati šolnino. Za to sem mu hvaležen, lahko se pripravim in si poiščem zaslužek.«

Gledal sem ga kakor veliko čudo. Kar nam je pravil o profesorju Marinku, sem si sproti pre-sejal. Počasi sem namreč že začel spoznavati, da tiste sodbe o profesorju Marinku niso zmerom pravične prav do dna: dijaki so mu sovražni, ker je mož nesrečno oglat in robot in ne zna voljno gnesti mehkih Dolenjčkov...

Da, gledal, kar strmel sem v Marinkovega tožnika. Iz ust in nosnic se mu je cigaretni dim čudovito kadil.

»Ná,« me je zreli fant napačno razumel, segel v žep in mi ponudil »dramo«, drobno cigaretko, ki je bila iz najslabšega tobaka in ki so ji šaljivci vzdeli ime »ozkotirna« cigareta.

Še nikoli nisem kadil. Kaj zdaj? Ali naj rečem, da sem smrkavec, ki se bojim tobaka?

»Nisem navajen,« sem naposled našel pamet, »hvala.«

»Blagor se ti!« me je pohvalil. »S kajo se nikar nikoli ne sili. Kajenje ni ne imenitno ne zdravo in ne lepo; je samo grdo, ko se ga navadiš tako, da ti je brez njega hudo.«

»Grdo?« je nekdo podvomil.

»Da, grdo, ker postane — strast!« je oni rekel in šel svojo pot. »Lepa je samo strast ljubezni do staršev in do naše slovenske domovine!« se je čez čas obrnil in nam pomahljal.

— Ob grdem vremenu smo ostajali doma. Naučili so me kvartopirstva. Kvarte me niso zanimale. Zdele so se mi duhovna morija. Igral sem zgolj zaradi družčine. Včasih, posebno pozimi, smo se nekoliko tudi topli. Obrtniški vajenci in pomočniki so imeli piko na dijake. Ti so jim kazali rogovilice; mahoma je vselej nastal tepež.

Meni je pretepaška žilica zamrla. Tepež za vsak nič se mi je zdel strašno neumen.

Kadar je nenadno nastala vojska, sem se umaknil na stran in kakor vojvoda gledal po »bojišču«. Še večkrat sem šel pa kar domov, češ, kaj mi mar takele nerodnosti.

Če je bilo dijakov premalo in so jih oni klestili, so pritekli pome, da bi jim šel pomagat.

Tako sem večkrat prišel v prav vroč tepež in na glas, da nikoli ne bežim in da se znam tepsti.

Kogar sem otrnil jaz, je res imel zadosti in je šel lahko kar domov.

40. Pisatelj.

Ob takih dnevih sem se kmalu seznanil s četrtošolcem O. K. Bil je lep in prijazen, zdrav in rdečeličen fant, po starosti pa nekaj pred menoj.

»Veš,« mi je nekdo zaupal, »K. je pisatelj, podlistke piše.«

Dijaku je bilo tačas hudo prepovedano vsako literarno delo. Če bi ga bili zasačili ob kraji, bi jim ta greh najbrž ne bil tako grd, kakor če so mu dokazali, da se brez dovoljenja šolske oblasti ukvarja z leposlovnim peresom.

K., ki sem ga prav spoštljivo vprašal, ali je res že pisatelj, se je potajil.

Razumel sem, ni mi smel pritrditi.

»Jehata, res je pisatelj!« sem vanj verjel in ga občudoval.

Kar si je nekdo izmislil, da bi igrali »gle-dališče«.

»Kje bi pa dobili igro in igralcev?«

»Igrali bi seveda sami, igro pa naj kdo kar napiše.«

Tiste dni jih je potlej dosti tičalo le doma, igre pa vendar ni nihče pokazal, že lastna sodba mu jo je zvrгла.

Na skrivaj sem pisal tudi jaz. Iskal sem po spominu, kako so bile pisane igre, ki sem jih kdaj bral. Pomnil sem bolj le režiserjeva dejanja, po vsebini in obliki se kaj pridovnega nisem mogel domisliti.

Napisal sem naposled vendarle igro dvode-janko. Dejanje iz kmečke hiše. Oče pesti sina

dijaka, ki noče »storiti dobro« in iti v lemenat, marveč hoče kmetovati. Konflikt sem zakrotovičil v trmi očeta in sina. Sin onemore in pobegne z doma, oče zboli in se na smrtni postelji, kajpak, spravi s sinom, ki se, kajpak, pravočasno vrne.

Tudi jaz sem svojo »umetnino« tajil in skrival.

A K. je moral kaj slišati, kar prijel me je, naj mu pokažem, kaj sem napisal. Branil sem se dolgo, češ, nimam več, sežgal sem.

»Ne ti ne oni drugi, nihče ni nič sežgal,« se je K. smehljaj, »vsi občudujete sebe in po božje častite tiste papirje.«

Da ne bi tako mislil tudi o meni, sem mu igro res pokazal.

Ni je pohvalil, prav zvrigel pa tudi ne.

»Prvič nič ne veš, kaj je igra in kako se piše. Drugič si prezgovoren, preveč se motaš, pa še prav nekmečko, s čustvi pa premalo živiš in delaš, saj v delcu ni skoraj nobenega življenja in nobenega pravega, napetega dejanja,« me je klestil.

Poniglavo sem stal pred njim in trpel hude muke. Kaj menite, prvi in pravi moj opus — umetniško delo, pa mi ga takole deva v nič!

»Ne zvončkljaj tako zgolj le z besedami, dejanje samo naj živi in govori zase,« me je še dalje mlatil. »Ti sam se le skrij. Kdo vpraša po tebi? V leposlovnih umetnini si ti najmanj potreben!«

»I, kdo jo je pa napisal?« mi je ušlo.

»Ti, fant moj, gotovo ne. Spisal jo je nekdo, ki je v tebi in ki ga ti še nič ne poznaš.«

Nisem razumel, debelo sem ga pogledal.

»Zdaj pa pojdi, ali pa ti primažem katero!« je rekel z glasom, ki je hotel biti hud, pa je bil le dober in mil. Med vrati mi je segel v roko, z drugo pa me čez ramo rahlo pritisnil k sebi.

»Na zdar!« je hripavo rekel in me spustil venkaj.

41. Duhovna rašč.

Dosihmal me je ob branju knjig zmerom najbolj zanimalo dejanje povesti. O. K. me je naučil, da sem si začel iz nje luščiti jedro in si ogledovati tudi luščine.

»Najvažnejše naj ti bodo misli, ki jih pisatelj razodeva v povesti,« me je pametni fant učil; »prav nič manj važne pa niso oblika, jezik in slog. Vse skupaj, misel, oblika, jezik in slog —«

— se potlej imenuje umetnina, kajne?«

»Da, če je to delo opravil genij — velik um.«

Posihmal knjig nisem več požiral; nadziral sem pisateljevega genija in za njim počasi, boječe pobiral utrinke njegovega božjega daru. In zamuden, nerodno nespešen sem postajal v branju bolj in bolj.

Dore Klemenčič: Na vasi.

Kadar sem bral kako prav lepo knjigo, sem se otročje jokal, tako me je jemala vase in milovala, češ, kako sem še majhen in neveden.

»Oh, saj vem,« me je peklo, »nikoli ne bom znal toliko, da bi po pameti prav bral, kar pisatelj napiše.«

In sem začel od kraja spet brati isto knjigo, češ, morda se pa le privrtam do jedra. Pa se nisem, vsaj zdelo se mi je zmerom tako. Za nerodnega in neumnega sem se včasih imel.

Pa res. Drugi dijaki so bili tiči, skoraj vsi so bili nesrečno zaljubljeni. »Izvoljenka« ni nikoli zvedela, da je »deklica neusmiljena«, zaljubljeni mački pa si drug drugemu tudi niso zaupavali svojega obupa, ker menda niso kaj trdno verjeli, da je »dulce socios habere dolorum« — tolažno imeti sotrpina. In so ravnali prav. Sicer bi se bilo dostikrat izkazalo, da plamen njih ljubezni liže isti žrtveniček. Pa pesmi so kovali, kar iz rokava so se jim usipale, in zanimivi so postajali, ves nedolžni dijaški svet jih je občudoval.

Jaz pa? Hm, tista zaljubljenost se mi je zdela otročja. Čemu le vzdihovanje? Pojdi in se možko pomeni! Kaj se bojiš? Pa saj vem, ne bojiš se, le sram te je...

Tako sem jih v mislih karal in hvalil, obenem pa zavidal zaradi pesmi.

Oh, lepo mora biti, če se ti besede sledé in pletó, da od skrivnostnega strahu kar drhtiš, ko ustvarjajoče govoriš lepo pesem...

Ob priliki sem z O. K. govoril o teh pesmih.

»Že vem,« je segel v žep. »Prepisal sem si neko tako pesem. Poslušaj!

O ti luna, nocoj
mi na nebu postoj,
da te vprašam,
ali naj še prenašam
bolečine srca,
v ljubezni ranjenega.«

Šlo mi je na smeh.

»No, vidiš,« mi je O. K. pokimal. »Kaj takega ni pesem, ne po vsebini ne po ritmu in ne po nerodnem stikanju prisiljenih rim.«

Nikomur nisem več zavidal takih pesmi. Nekje že daleč v meni je žarela iskra vere, da bi jaz drobil čisto drugačne pesmi, če bi se mi kdaj sprožile po srečni ali nesrečni ljubezni...

Mislil sem, da me je prevzetija že minila. zdaj pa sem spoznal, kako velika je še.

(Drugo leto naprej.)

Viktor Steska

LJUBLJANSKI PLASTIČNI SPOMENIKI

24. Vodnjak pred mestno hišo. Leta 1743 je mestni magistrat sklenil z Robbom pogodbo, da postavi umetnik pred mestno hišo nov vodnjak. Ker je imel umetnik od vseh strani naročila, je šlo delo počasi od rok in je bilo dovršeno šele leta 1751. Po petih stopnicah pridemo do školjke. Sredi školjke se dviga visok in vitek obelisk. Ob njegovem vznožju se naslanjajo na skale trije možje z delfini kot tri posebljene reke kranjske dežele: Save (Gorenjsko), Ljubljance (Notranjsko) in Krke (Dolenjsko). Na pokrajine, po katerih tečejo te reke, se ozirajo tudi okrasni ob možeh, skale in grozdje. Ta lepo izdelani vodnjak je v okras in ponos Ljubljani. (ZUZ, 1925, 90, 91.)

25. Brezmadežna v dolbini »Male šole« tik cerkve sv. Florijana. Kip je lesen in baročen iz dobe okoli 1750. Ustno izročilo pripoveduje, da je bil ta kip last Marijine kongregacije, ki so jo vodili pri Sv. Jakobu jezuiti od leta 1624, ko je bila ustanovljena za može. Ko je kongregacija prenehala, je kip prišel na sedanje mesto. Mati božja stoji na zemeljski obli, ki jo ovija kača; Jezuščka drži na svoji levi rami. Božje dete ima v rokah križ s podaljšano dolžnico in preti peklenški kači.

26. Vodnjak pri Sv. Florianu. Ko so ob kopanju Gruberjevega kanala prerezali vodovodne cevi, ki so z vodo z Golovca napajale

Zoran Mušič: Oljke.

Herkulov vodnjak na Starem trgu, je bil ta vodnjak odveč. Ker je oviral tudi promet, so ga odstranili. Voda pa je bila potrebna. Ni kazalo drugega kakor oskrbeti drug vodnjak. In res je mesto dalo napraviti vodnjak ob reduti, t. j. ob popravljeni jezuitski gimnaziji, na mestu, kjer je sedaj dekliška šola. Ko se je pa deželno sodišče preselilo v nasproti stoječi Stiški dvorec, je hrup pri vodnjaku motil sodnike. Mesto je zato preneslo vodnjak k Sv. Florijanu in ga vzdalo v steno pod zvonikom. Vodnjak je nastal okoli leta 1780, prenos pa so izvršili leta 1862. Okvir tega vodnjaka je posnet po Porta Pia v Rimu. Oblika je torej klasicistična, kakor jih imamo le malo v naših krajih. (IMK, 1903, 136.)

27. Kip sv. Florijana na Ambroževem trgu št. 10 tik nad durmi pod oknom prvega nadstropja. Oblika portala s segmentnim vrhom kaže, kdaj so hišo sezidali in kdaj kip postavili. Letnica 1808 v zaglavku nam natančno pove čas postanka, torej res Napoleonovo dobo. Kipec je majhen in stoji v dolbini. Svetnik stoji mirno, z obrazom obrnjen proti gledalcu; v levici drži zastavo, desnico pa drži na prsih; oblika je torej klasicistična.

28., 29. Obelisk ob Gruberjevem kanalu pri mostu. Pred dobrimi sto leti, torej v dobi po francoski revoluciji, ob Napoleonovih vojskah in neposredno po tem času se je pojavila pri nas nova vrsta spomenikov, ki nima figuralnih okraskov, ampak ima samo obliko obeliskov. Gotovo je na umetnike vplivala tedaj klasicistična doba, pri nas pa še posebej pomanjkanje dobrih kiparjev in naposled tudi siromaštvo, ki je vedno posledica dolgotrajnih vojsk. Tako so nastali spomeniki ob mostu čez Gruberjev kanal, dalje ob Iščici, ob zidu umobolnice na Studencu in v Polhovem gradu in v Dolu. V Ljubljani sta dva: ob Gruberjevem kanalu in ob Iščici na Ižanski cesti. Oba so postavili v spomin na osuševanje barja, in sicer prvega na mestu, kjer je stal cesar Franc s svojo ženo Karolino Avgusto, ko je obljubil pomoč, da se barje docela osuši, še bolj kot je to storil prvotno Gruberjev kanal. Ta obelisk iz granita so postavili leta 1825. Drugi spomenik pa stoji od leta 1833 pred mostom čez Iščico v spomin, da je bila dograjena cesta od Ljubljane do Iga v letih 1825—1827.

30. Razpelo na Gosposvetski cesti so postavili leta 1857, kakor spričuje napis: *AspIcE In CrVCe DoLenteM* = Glej na križu Trpečega.

31. Spomenik maršala Janeza Nepomuka Radeckega. Do konca vojske sta bila v Ljubljani dva spomenika tega slavnega

vojskovodje. Prvi je bil bronast doprsnik sredi Zvezde. Modeliral ga je slavni kipar Anton Fernkorn na Dunaju. Doprsnik je bil visok 6 čevljev, t. j. skoraj 2 m, širok pa 4 in pol čevlja, skoraj 1,5 m. Podstavek iz nabrežinskega kamna je naredil Ignacij Toman. Spomenik so odkrili z veliko slovesnostjo 19. marca 1860. Stroške je prevzela ljubljanska občina, ker je bil Radecki njen častni meščan. (Dzimski, Laibach, 1860, 84.) V noči 31. decembra 1918 je spomenik izginil.

32. Drugi Radeckijev spomenik je stal pred Tivolsko graščino, ker je bil Radecki nekaj časa njen lastnik. Kip je bil ulit v Blanci na Češkem in razstavljen na razstavi v Londonu. Ko ga je ljubljansko mesto kupilo, ni bil za postavljanje ugoden čas. Spravili so ga v zaboju v mestno shrambo. Radi osebnih sprememb so baje nanj pozabili. Ko so ga okoli 1881 našli, so ga postavili pred Tivolsko graščino, kjer je stal na visokem podstavku, obrnjen proti drevoredu, kar je bilo prav lepo. Kakor Fernkornov doprsnik je tudi ta kip, ki je predstavljal maršala v stoječi pozi, izginil 31. decembra 1918 ponoči.

33. Vodnikov spomenik na Vodnikovem trgu. Postavili so ga leta 1889 na trgu pred nekdanjo gimnazijo, kjer je bil Vodnik profesor in nekaj časa tudi ravnatelj. Zato je zapel pesnik Funtek: »Odkrit je kip na onem mestu, kjer delal si za narod svoj.« Spomenik je modeliral Alojzij Gangl, ulit pa je bil iz bron na Dunaju.

34. Valvasorjev spomenik na Muzejskem trgu pred državnim muzejem. Tudi ta spomenik je modeliral Alojzij Gangl. Postavili so ga leta 1902.

35. Relief Spremenjenja na gori na pročelju šentjakobske cerkve. Ko so popravljali po potresu 1895 pročelje cerkve, je napravil mladi kipar Ivan Zajc leta 1897 relief Spremenjenja na gori. Kristus se dviga v višavo, prikazala sta se Mozes in Elija, apostoli sv. Jakob, sv. Peter in sv. Janez pa so popadali na tla in si zastrli oči pred nenavadno svetlobo, ki jih je ožarila.

36. Kip žalujočega angela v Krakovski ulici na hiši št. 21 je spomin na kugo, ki je morila ljudi v Krakovem.

37. V isti namen je vzdani v hišo št. 14 na Krakovskem nasipu spavajoč angel.

38. Kip sv. Petra v dolbini na pročelju župne cerkve sv. Petra je izklesal leta 1850 Matej Tomc, podobar v šent Vidu nad Ljubljano, iz moravškega peščenca.

Maksim Sedej: Kompozicija.

39. Dva kipa Jezusovega in Marijinega Srca sta krasila oba trnovska zvonika. Napravil ju je podobar Franc Zajec za 130 goldinarjev. Sedaj stojita ob župnijski vrtni ograji v Korunovi ulici. (Vrhovnik, Trnovska župnija v Ljubljani, 324.)

40. V dolbinah ljubljanske stolnice na zunanji steni so razen gotske žalostne Matere božje še tile kipi: na južni strani sv. Mohor in Fortunat, oba delo Franca Zajca, nad tema pa sv. Jožef, delo podobarja Jožefa Grošlja iz Selc; na zahodni strani ob glavnih vratih sveti Tomaž Akvinski in sv. Bonaventura, ki ju je iz moravskega peščenca na stroške prelata Janeza Flisa izklesal leta 1912 Ivan Pengov; na severni strani proti Ljubljani sta Žiga Lamberg, prvi ljubljanski škof, in škof Tomaž Hren, delo Ivana Pengova na stroške prelata dr. J. Lesarja leta 1913.

41. Kipi na nekdanjem gledališču, zdaj operi, so delo akademskega kiparja Alojzija Gangla. Napravil jih je po naročilu kranjskega

deželnega odbora leta 1892. Ti kipi iz belega marmorja predstavljajo veseloigro, žaloigro in skupino genija, glasbe in drame.

42. Relief na Dekliškem liceju je izklesal akademski kipar Ivan Zajec.

43. Na Marijinem trgu pred frančiškansko cerkvijo stoji spomenik pesnika dr. Fr. Prešerna. Nad pesnikom drži pevska muza lavorov venec. Na straneh podstavka kažeta reliefa dve njegovi pesnitvi: Krst pri Savici in Mornarja. Spomenik iz bron je napravil leta 1905 akademski kipar Ivan Zajec.

44. Kip Primoža Trubarja stoji na desni strani ob vhodu v Tivolski park. Izklesal ga je Fr. Berneker l. 1908.

45. Relief Marijine glave iz belega marmorja na vogalu križanskega zidu ob vhodu, na mestu, kjer je bil prej bronasti portret pesnika Anastazija Grüna (Aleksandra grofa Auersperga) iz leta 1886. Po prevratu je prišel na to mesto Marijin relief.

46. Spomenika gledaliških igralcev Ignacija Borštnika in Alojzija Verovška sta bila shranjena nekaj časa v veži opere, potem so ju pa postavili sredi novega nasada pred opero. Sta delo Fr. Kralja. (Kronika 1936, 137.)

47. Pred magistratno poslopje so postavili kip kralja Petra I. Osvoboditelja na konju. Izklesal je spomenik iz podpeškega kamna kipar Al. Dolinar. Spomenik so odkrili 6. sept. 1931.

48. Zoisova piramida na Zoisovi cesti nas spominja na našega mecena in buditelja barona Žiga Zoisa († 1819). Napravljen je po načrtu arh. prof. Jožefa Plečnika.

49. Valvasorjeva plošča na hiši št. 4 na Starem trgu. Postavilo jo je Muzejsko društvo v Ljubljani v spomin, da se je v tej hiši rodil 28. maja leta 1641 naš kronist Jan. Vajkart baron Valvasor.

50. V Igriški ulici ima Kmetijska družba svojo prodajalno. Na vogalu v višini prvega nadstropja stoji kip matere z otroki, delo Fr. Kralja.

51. Na Delavski zbornici na Miklošičevi cesti stoji na robu strehe sedem kipov, ki jih je izklesal Alojzij Dolinar.

Poleg naštetih spomenikov jih je še več, ki pa so večinoma samo okraski portalov, n. pr. pri kr.

banski upravi, pri tehnični srednji šoli dva grba, pri realni gimnaziji, na učiteljsišču, pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev, na hišah Dukičevega bloka itd. V novejšem času opazujemo, da se kiparstvo večinoma omejuje na nagrobnike in

na okras važnejših poslopij, za samostojne spomenike pa, žal, primanjkuje sredstev. Upamo, da se bodo vremena zjasnila.¹

¹ V novembrski Mladiki, stran 427 desno v 15. vrsti od zgoraj beri namesto 1893 letnico 1933.

Jože Dular

ADVENTNI PESMI

Klicanje.

*V temnem jutru, ko pod snegom kočje spe
in je po izbah božji mir razlit,
je vstal cerkovnik in šel v vaško cerkev
k zornicam prvim vse ljudi buditi.*

*Sred stolpa je zanihal zvon v temó
in božji klic po kočah razposlal,
ose svoje utripe gozdu in poljanam
in vinskim brdom z burjo je razdal.*

*Pred hišo slehernó je glas obstal. —
Kdor čuje, ta spoznal bo klic Njegov,
pripravil luč bo, pota bo izgledil,
postrgal stari kvas, da ves bo nov.*

Pričakovanje.

*Razgibala je pesem trudna srca,
po Tebi zadonel je zadnji krik:
Oblaki iz neba naj porose Te,
sicer iz zemlje pridi, Rešenik!*

*Utihnile so orgle. Mehki klici
piščali so se razgubili v mrak.
Hropenje meha rahlo pojenjava,
ljudje so sklonjeni nad mrzli tlak.*

*In na oltarju luči plamene,
zeleno smrečje diha naokrog.
Duhovnik je povzdignil zdaj roke —
med svoje ljudstvo je pristopil Bog.*

Zoran Didek: Vrbe pod belo težo.

Albin Zalaznik

SUŽENJSTVO

Krilatica je postala že trditev, da je današnji človek suženj svojega stroja. Neumna zmota! Za novejšo dobo je stroj pravi blagoslov. Hitri napredek in z njim tudi rastoča blaginja posameznika in vedno večje udobje in lažnejše življenje je posledica vpeljanega stroja. Ta duhoviti tvor človeškega duha opravlja najtežja dela namesto človeka in večkrat tudi mnogo bolje. Gospodarsko zboljšanje vseh, tudi najnižjih družabnih slojev, človekova zmaga nad naravo in s tem tudi združeno osvobodjenje človeka je prinesel stroj.

Pač je prenegli razvoj novejših tehnik rodil marsikateri grenki in strupeni sad: pretirana mehanizacija je marsikomu, zlasti delavcu, ubila veselje do dela, ki je postalo enolično in pusto, s strojem so proizvajali preveč in treba je bilo obrate ustaviti in delavce odpustiti. Tudi brezposelnost je deloma prišla zaradi pretirane in prehitre, neurejene mehanizacije. A vendar ostane stroj velika dobrota za človeštvo in gorje tistim, ki bi ga hoteli spet razbiti. To bi pomenilo ne le velikansko gospodarsko škodo za vse, tudi najmanj premožne, temveč tudi neprecenljivo kulturno in duhovno obubožanje.

Človek bodi gospodar zemlje, tudi gospodar stroja, ne pa njegov suženj. Vprav stroj je prinesel človeku še večje dostojanstvo, ko ga je največjih telesnih naporov rešil in delo njegovih rok izpopolnil. In vendar moramo celó v toliko naprednem dvajsetem veku priznati bridko resnico, da namreč suženjstvo še vedno ni zginilo s površja zemlje. Kljub tolikemu napredku, kljub tako obsežni kulturi in kljub naziranju liberalizma, da je človek majhen bog, žive še ljudje, ki vse življenje služijo za hrano in obleko ter niti samo svoji niso, so brez osebne svobode, brez pravice in človeškega dostojanstva. Ljudje — živi stroji! Po po-

datkih Zveze narodov živi danes še celih pet milijonov ljudi v suženjstvu, in sicer na Kitajskem, v Arabiji, Abesiniji in med nekaterimi črnci v Afriki. Pa tudi med belimi plemeni je še dovolj prikritega suženjstva! V kolonijah evropske sile često domačine tirajo na prisilno delo, jim vzamejo zemljo in jih dejansko zaslužnijo; prisilno delo, ki ga nalaga sovjetska Rusija — zlasti svojim političnim nasprotnikom, je znano; v Južni Ameriki postane dolžnik ponekod suženj, dokler ne plača. Sedanji kapitalizem na Japonskem je japonsko delavstvo dobesedno zaslužnil.

V stari dobi so bili prvi sužnji vojni ujetniki. Sem in tja so zapadli suženjstvu mnogi za kazen za svoje zločine, ali pa ker svojih dolgov niso mogli poravnati. Pravega suženjstva pa stari prirodni narodi še niso poznali; z napredujočo civilizacijo pa je rasel kapitalistični duh in gospodarski kapitalizem, katerega spremlja tudi pri tako zvanih kulturnih narodih resnično suženjstvo.

Največ dela je v starih časih opravljal žena. Prav zato, da bi imeli več cenjenih in delovnih moči, so poljedelski narodi sčasoma zablodili v mnogoženstvo. Takšno ponižanje žene je polagoma vodilo do prvega suženjstva, suženjstva žene. Vendar je bilo suženjstvo v okviru družine še razmeroma znosno in milo. Ko je bila žena sužnja že splošen gospodarski pojav pri teh narodih, so kaj lahko tudi vojnega ujetnika, kaznjenca ali dolžnika ali vobče družabno manj vrednega moškega ponižali za sužnja. Tako družinsko suženjstvo so poznali vsi poljedelski narodi: azijski narodi, Grki in Rimljani, pa tudi seleči se narodi, Germani in tudi Slovani. Tisti narodi pa, ki so živeli od živinoreje ali trgovine, so imeli sužnja ne le za delovno moč, temveč za dragocen predmet, ki se dá spraviti v denar ali tudi sosednemu narodu ugrabiti. In ko tudi pri teh narodih polagoma nastopa kapitalistično gospodarstvo, postane suženj izrazito trgovsko blago. Tako je bilo suženjstvo na primer v rimskem imperiju podlaga vsega življenja. Tedanje družbe si brez suženjstva ne moremo misliti. Šele razpad rimskega cesarstva in njegove kapitalistične družbe je povzročil tudi konec suženjstva v tedanji obliki.

Kršćanstvo je pred stari poganški svet stopilo z drzno zapovedjo, da je treba tudi v sužnju gledati človeka in ga spoštovati. Zahtevalo in izvajalo je popolno enakopravnost sužnja in svobodnika pred Bogom in v Cerkvi, opominjalo sužnje k pokorščini, gospodarje pa, naj s sužnji milo in človeško ravnaajo. Suženjstva samega, ki je bilo bistveni sestav tedanje družbe, pa krščanstvo ni moglo odpraviti takoj.

Srednji vek se je vrnil k preprostemu gospodarstvu in zato ni poznal pravega suženjstva. Pač pa je tudi tedanja doba imela zelo nesvobodne podložnike, ki so bili na pol sužnji. Te je prav tedaj največ štčitala Cerkev.

Novi vek je z novimi odkritji in iznajdbami zopet prišel do denarnega in polagoma do kapitalističnega gospodarjenja. Temu bi tudi suženjstvo prišlo prav in zato so ga v raznih oblikah skušali obnoviti. Španski in portugalski osvojevalci so prvotne prebivalce nove odkrite Amerike popolnoma zaslužnili in tako popolnoma obnovili staro poganško suženjstvo. Ker pa ameriški Indijanci za težko delo v španskih nasadih in rudnikih niso bili sposobni, so začeli loviti črnce po

Afriki, jih nalagali na ladje in kot sužnje prevažali v Ameriko delat. Ta trgovina z zamorskimi sužnji je mnogim evropskim državam nesla velikanske dobičke. Od odkritja Amerike do srede preteklega stoletja so najmanj trideset milijonov zamorcev prepeljali na suženjsko delo v Ameriko, vsaj trideset milijonov pa jih je padlo že na lovu v domovini ali pa umrlo pri prevozu.

Zoper to trgovino z zamorskimi sužnji so papeži ostro nastopali, a večinoma brez uspeha. Konec tega suženjstva je prineslo šele devetnajsto stoletje. V Evropi je Rusija šele 1865 odpravila suženjsko nevoljništvo. Južna Amerika je odpravila suženjstvo, ko se je ločila od Španije. V Združenih državah so polagoma zatrli suženjstvo, ki je bilo v južnih deželah še razširjeno, šele po zmagi severnih držav v meščanski vojski 1865. V Turčiji je odpravil suženjstvo leta 1876 pritisk evropskih velesil, v Egiptu se je pa še potem nekaj časa držalo. Dandanes pa kljub mednarodnim pogodbam in bahanju z evropsko kulturo prikrito suženjstvo petih milijonov ljudi nemoteno traja dalje...

Podrobneje si oglejmo najkrutejše in najbolj nečloveško suženjstvo — v starem Rimu.

Stari grški in rimski svet ni umel izkoriščati pare in elektrike, zato je tem velepotezneje črpal gospodarsko silo iz teptanih, ponižanih množic. Svobodno

gospodarstvo, dandanes ponos kulturnih narodov in nekako kazalo njihove samotvornosti, je slonelo v starem veku na ramenih sužnjev. Svobodnik se ni smel omadeževati z delom, svobodnik je samo užival.

Celó tako vzvišeni duhovi kakor Platon in Aristotel si niso mogli predstavljati popolne države brez sužnjev. Platon, ki v globokoumnem spisu razpravlja, kako bi morala biti urejena vzorna država, dopušča v tej idealni državi suženjstvo kot nekaj samoumevnega. Aristotel pa uči, da treba ločiti med živim in neživim orodjem in k prvemu šteje poleg drugega tudi sužnje. Seveda, tako razlaga filozof, biva tudi v sužnju duša, toda ta ni pristna, ni svobodna in ni dozvetna za plemenite nagibe, kajti to resnično dušo premore le gospod. Tako Aristotel.

Naukov te vrste so se radi in brez težav oprijeli Rimljani, ki so vobče z navdušenjem hodili h Grkom po umsko pobudo. Rimski učenjak Varo, ki je med sodobniki slovel kot vseveden, pravi v knjigi o kmetijstvu: »Umnemu gospodarju, ki hoče, da bi mu posestvo donášalo korist, treba treh vrst orodja. Prvo orodje je nemo, namreč plug; drugo zna tvoriti glavo, ki pa jih nihče ne razume, to je živina; tretje orodje govori, ime mu je suženj.«

Rimljanse je čutil rojenega vladarja, po usodi izbranega za strahovalca človeštva. Bil je po naravi trdosrčen, neizprosni in brezobziren. Krutost rimske duše prihaja do izraza v marsikateri določbi slovitega rimskega prava. Po tem pravu je veljal suženj za bitje nižje vrste, ki ga je smel gospodar, ako ga je bila volja, brez vsega tudi ubiti. Šele cesarji so to pravico omilili. V prvi dobi, ko se je Rim še boril za obstanek, se je sužnjem godilo še precej dobro. Gospodarji namreč niso bili razvajeni, imeli so sužnje za člane svoje družine. Kasneje, ko se je Rim povzpел do svetovne vlade, so tirali zmagovalci z bojišč in iz osvojenih dežel nepregledne množice svobode oropanih ljudi v Italijo. Razpasla se je razkošnost in bogatini so naravnost tekmovali med seboj, kdo premore več zemljišč, palač in sužnjev. Število nesvobodnikov, ki so bili last enega samega rimskega državljana, je šlo lahko v tisoče in mož je zato lahko redil posebnega »nomenclatorja«, to je človeka z izredno dobrim spominom, da je hranil v glavi imena vseh sužnjev. Zgodovina pripoveduje o nekem rimskem senatorju, ki je radi državljanske vojske tako hudo trpel, da se je nazadnje imel za berača. Kljub siromaštvu pa je zapustil oporoko, v kateri govori o nič manj kot štirih tisočih sužnjev, ki so mu vkljub vsemu še ostali. Po deset suženjev je imel vsak srednje premožen Rimljan, najbogatejši pa po deset in tudi dvajset tisoč.

Kdor je želel kupiti sužnje, se je napotil na javni trg v Rimu, kjer so bili reveži razstavljeni. Vsak je nosil okoli vratu obešeno tablico s kratkim opisom svojih vrlin in napak. Vojni ujetniki so poleg tega imeli na glavi venec v znak, da niso morda radi

Francè Pavlovec: Tihozitje.

kakega nečastnega dejanja prišli ob svobodo. Kupljenega sužnja je lastnik poslal na eno svojih veleposestev ali pa dodelil hišni služinčadi. Slednja usoda, ki je veljala za milejšo, je čakala zlasti tiste, ki so bili večji kakemu opraviilu, ki ga v hiši ali v družbi cenijo. Težko bi bilo naštetiti vse neštevilne potrebe, ki so se polagoma razvile v potratnih domovih imovitih Rimljanov. Za vsak posel je bil določen posebej izvežban suženj. Tako je v zdravilstvu podkovan suženj opravljal službo domačega zdravnika. Umljivo je, da takega moža ni bilo mogoče dobiti za malo denarja. Dober zdravnik je veljal celo premoženje. Drugi pa so bili zaposleni kot pisarji in prepisovalci, saj je imela bogata hiša pisarne in knjižnico. Važna oseba je bil suženj, ki je gospodu vršil tajniške posle. Zopet drugi so se udejstvovali kot vzgojitelji, nadzorniki posameznih skupin služinčadi, vratarji, a tudi kot umetniki, pesniki in godbeniki. Nič čudnega ni bilo, če je v kakem kotu palače ure in ure čakal suženj, vedno pripravljen, da priskoči, brž ko bi gospoda zaželela slišati brenkanje na citre ali milozvočno melodijo, izvabljeno iz flavte. Bili so sužnji, ki so znali na izust vsega Homerja. Gospod je samo nekaj zamrmral in že je suženj uganil njegovo željo in za-deklamiral določeno pesnitev iz Ilijade.

Kdor se ni mogel izkazati z nobeno posebno spretnostjo in sposobnostjo, je prišel na deželo, kjer je imel bogati Rimljan svoja veleposestva, tako zvane latifundije. Za obdelovanje zemlje si je lastnik vzdrževal pravcato armado brezpravnih hlapcev. Imenovali so se vsi skupaj familia rustica (kmečka družina). Nerečneži, ki so pripadali tej družini, so bili precej na slabšem od hišne služinčadi. Morali so od jutra do večera trdo delati na prostem, naj je že pripekalo sonce ali lil dež. Da ne bi ubežali, so imeli noge zvezane z verigami. Tudi so jim z žarečim železom vžigali znamenja v kožo. Nadzorovalci so venomer stali za njimi ter vihteli bič. Prenočevali so v vlažnih brlogih (ergastula). Kakor zatrjujejo, so današnji živinski hlevi še dokaj imeniten stan v primeri z onimi prenočevališči.

Usodo hišnih sužnjev manj pomilujemo. Toda oglejmo si samo nekaj podrobnosti iz življenja poganskega Rima, pa bomo spoznali, kako hude stvari so se godile celó tam, kjer se je šopirila najpopolnejša omika. Bogati Polio je metal sužnje v ribnik, češ s človeškim mesom pitane ribe gredo tem bolje v slast! Cesar Avgust, ki ga v zgodovinskih knjigah radi hvalijo kot milega vladarja, se vendar ni pomišljal odrediti, naj sužnja obesijo, ker je spekel in snedel ptico, ki jo je cesar imel za zelo dragoceno.

Gospoda je bila od samega brezdolja muhasta, razdražljiva in nagajiva. Zelo se je moral torej suženj paziti, da ni izzval njene nejevolje. Dovolj je bilo, da je ob nepravem času zakašljaj ali se zasmeljal, ko ni bilo umestno, že ga je dal gospod bičati, da je tekla kri. Rimske gospe niso bile nič rahločutnejše. Pri toaleti je držala bogata Rimljanka v rokah ostro železo, da je z njim zbodla sužnjo v kožo in jo na ta način opozorila, da nečesa ni prav izvršila.

Zanimiv in obenem žalosten dogodek beremo pri rimskem pesniku Juvenalu. Imenitna gospa zahteva od svojega moža: »Daj no, naj ga pribijejo na križ, sužnja!« Mož se začudi in želi zvedeti, kaj je revež zakrivil. »Mar je suženj človek?« mu odvrne gospa

ter pripomni: »Če pa jaz kratkomalo tako hočem! Čemu treba razlogov? V moji volji so vsi razlogi!«

Če je suženj zbolel ali od starosti oslabel, da ni bil več za delo, so ga odpravili na otok sredi Tibere. Tam so ga prepustili bogu Eskulapu in njegovemu »usmiljenju«. Malokomu se je zdelo vredno, globlje razmišljati o tem. Kajti Rimljani so bili vzgojeni v duhu tiste suhoparne stvarnosti, ki je njihovega davnega državnika Katona napotila, da je zapisal modri nasvet: »Bodi umen gospodar in prodaj sužnja in konja, brž ko spoznaš, da se starata.«

To je druga plat tiste veličastne stare kulture, ki jo učeni svet toliko občuduje. Nazadnje je dobro, da nam je duh nekam površen pri občudovanju mogočnih stvari. Če bi namreč vrtali v sleherno podrobnost, šteli vsa strta človeška srca in izmerili vse poteptano človeško dostojanstvo, bi nas obhajala groza.

Josip Ribarić

KETTEJEVO ŽIVLJENJE

D o s t a v k i.

O priliki petdesetletnice pesnikovega rojstva l. 1926 mi je prinesla gospa prof. Ervina Ropasova, rojena Novomeščanka, v Maribor ustno sporočilo iz Novega mesta od gospé Angele Vojska, da s pesnikom Kettejem ni nikdar govorila, pač pa je samo enkrat dobila od njega kot petnajstletna deklica ljubezensko pismo, ki nanj ni nikdar odgovorila. To pismo je gospa Angela izgubila. — S pesnikom sta se dostikrat videla in srečavala na sprehodih in drugod po mestu od spomladi leta 1897 do konca šolskega leta in prihodnje šolsko leto 1897/98. Vedela je, da piše o njej pesmice, kar ji je zelo laskalo. Da je bil pesnik hud, ker ni dobil na omenjeno pismo odgovora, izpričuje pesmica na prvi stranici njegove beležnice, ki jo hranim. V tej pesmici brez pesniške vrednosti pravi:

Pesmi.

26. VI. 98

I

*Tam skrivoma
grezdje pastir
črlog huti,
Polagoma
objame mir
Polja, vasi,
Potihoma
odpru mi dve
Zupanja kri ...*

*Ah, skrivoma,
Polagoma,
Potihoma
Vrce prisla'
Jemisel tako
skrivnostna
Od mraka
Do dne' belega
Da čudna ne
Ostavi me ...
Vjst' deklet'
Ojdravi me*

Kdor tak dolgo ne odpiše,
Ta me k idijotom druží.

Če sem idijot, no idijot pač
Pisma ne zasluži;
Ako nisem, se mu pismo
Prav pokorno vrača.

Omenjena pesnikova beležnica je skromen dijaški notes v velikosti 12,6×8 cm z 31 kariranimi listi. Beležnico mi je izročil rajni prof. Anton Gvajc, akademski slikar in nadzornik za risanje, v Mariboru

Kettejev rokopis v beležnici.

junija meseca leta 1926. Bila sva kolega na mariborskem učiteljski in je vedel, da sem bil Kettejev znanec in prijatelj in da zbiram podatke o pesnikovem življenju. Dejal mi je, da je to pesnikovo beležnico izročila njemu neka učiteljica, bivša njegova učenka na goriškem učiteljski. Imena mi ni hotel izdati. Pravil je, da je ta učiteljica dobila v dar to beležnico od kuharice nekega župnika na Štajerskem, kamor je Kette prišel na počitnice. Tudi tega imena nisem mogel od profesorja Gvajca zvedeti. V to žepno beležnico je pesnik zapisoval svoje pesmi. Vse, ki jih je 22, so z redkimi izjemami datirane. Nastale so v času od 28. junija do 5. septembra 1897. leta. So to prvotni koncepti, pisani bržkone kje na prostem, najprej s svinčnikom, čez to podlago gre Kettejeva pisava s črnilom. Večina pesmic je znana iz Aškerčeve izdaje, nekatere pa niso objavljene še nikjer. Ni objavljen odličen prevod pesmi iz Goethejevega Fausta, in sicer »Jerica pri kolovratu«. Tukaj je tudi še neznan prevod iz Horaca: Carminum liber I. 23 (Chloe = žensko ime, pomeni mlado travo). Potrjuje se torej navedba dr. Zupaniča v članku Sećanja in tudi v članku Pomen knjigi Bogdana Popovića, Beograd 1935, da je imel Kette celo zbirko prevodov iz starih klasikov, ki pa se je Zupaniču v Srbiji med svetovno vojsko izgubila. Imenitna je tudi Kettejeva izvorna nemška pesem »Nachtlied eines Dekadenten«, v kateri se na izredno šaljiv način norčuje iz nenaravnega dekadentskega pesništva. Tukaj vidimo tudi postanek njegove presenetljivo lepe serenade »Noč trudna«, ki se lahko meri s Prešernovo podoknico »Luna sijek«. Pesem je nastala v treh presledkih. To je prva pesem, peta v čast Angeli, in sicer 1. julija 1897 (zadnja kitica je nastala šele 7. avgusta 1897). Nad pesmijo je naslov »Lirične pesmi«, kateremu naslovu sramežljivo sledijo grške črke: Πετε Αγγελι Σμολετοφι. Pesnik ni želel, da bi nepoklicane osebe izvedele za ime njegovega vzora. Kolika rahločutnost! Dve pesmi je pesnik sam označil za inferiorni s pripombo »inf.« (= manjvredni), štiri so prečrtane, med temi tudi pesem »Šumi les«, ki se sicer nahaja v Aškerčevi izdaji.

Dodam naj še to. Omenil sem, da je imel Kettejev oče, preden se je poročil z Ano Valenčičevo, pesnikovo materjo, nezakonskega otroka s kmečkim dekletom na Premu. O tem sem dobil od župnega urada na Premu tele uradne podatke, ki naj jih zaradi točnosti navedem:

»Učitelj Filip Kette je imel nezakonskega otroka z Marijo Špilar, ki je služila na Premu števil. 42, pri »Balcanu«. Otroku je bilo ime Frančiška (Špilar) in rojen je bil v Nadanjem selu števil. 29, v šmihelski kuraciji, dne 26. septembra 1872. Mati Marija Špilar se je 5. februarja 1883 poročila s Francetom Žnidaršičem, Prem 42. Gori omenjeni otrok, Kettejeva po poli sestra Frančiška pa se je 17. februarja 1895 poročila z Janezom Gašperičem iz Prema števil. 6; pri hiši se pravi pri »Jernaču«. Z njim je imela Frančiška deset otrok, dva med njimi sta bila mrtvorojena. Umrla je 20. marca 1928, stara 55 let in pol.« Torej ni več točno, kar sem zgoraj zapisal, da ta Kettejeva po poli sestra še živi.

O Kettejevi mačehi, Frančiški Fatur, pa sem ponovno dobil potrdilo, da še živi v Zagorju na Pivki.

Kaplan, s katerim je šel Kettejev oče na popisovanje za ljudsko štetje, se je pisal Porenta, ne Brenk. (V toliko popravi tiskovno pomoto na strani 387 desno, v oktobrski Mladiki.) — Skrivaj mu je v Ljubljano poslala kak denar ujna, ne pa ujec (kakor stoji pomotoma na strani 388).

Upam, da se najde še pesnikova boljše slika iz dijaških let. Za zdaj naj zadostujejo ti podatki kot spomin prijatelja ob šestdesetletnici pesnikovega rojstva, ki jo letos slavimo.

Ludovik Puš

O INSTRUMENTIH

Predem zaključimo razmišljanje o orglah, moramo pogledati še v morje zvočnih barv, ki jih količjak dobre orgle skrivajo v sebi.

Že od njega dni se orglarji trudijo, da bi sestavili orgle tako, da bi bilo v njih čim več zvočne barvitosti in da bi zvok polnih orgel (plena) sijajno donel. Ti dve zahtevi združiti v lepo enotnost je dokaj težko. Zato je pri slehernem orgelskem instrumentu važno, kako so posamezni registri zastopani, kako izbrani, kako razdeljeni po čevljskih dolžinah in podobno. Vse to je obseženo z besedo dispozicija, razporedba. Od dobre, strokovnjaške dispozicije zavisí v prvi vrsti kakovost orgel, pogoj dobre kakovosti pa je seveda sposobnost izdelovalca, ki mora biti svojega posla dobro vešč. Na prvi pogled mora biti vsakomur jasno, da dobre orgelske dispozicije ni zmožen sestaviti vsak povprečen organist, ki sicer pozna površno ustroj instrumenta in tudi glavne registrske skupine, ne more pa zadosti tehtno presoditi, kaj je potrebno za zvočno raznolikost in sijajno polnost in ubranost v sodelovanju vseh registrov pri plenu.

V prejšnjem članku sem povedal, da delimo registre v tri skupine: v glavne ali temeljne, pomožne in mešane.

Temeljni registri.

Temeljne registre delimo v pet skupin. Najvažnejša je skupina principalov. Že ime (iz lat. principium — začetek, počelo, temelj) pove, da je principal osnova vsakih orgel in da sploh ni dobrih orgel brez principala. Velike orgle jih imajo več, celó več v istem manualu, manjše pa gotovo v vsakem manualu vsaj po enega in v pedalu enega. Orgle brez principalov bi visele v zraku, ne bi imele podlage. Navadno stojé principalske piščale v prospektu (v čelnem licu) in so izdelane posebno skrbno ter tudi iz dragocenejše kovine kakor ostale. Menzura (širina) je precej široka, zlasti v glavnem (prvem) manualu, kar dá okrogel in poln ton. Ako je principal prav intoniran, mora dati pristen, širok ton orgelske piščali, kakršnega pri drugih registrih ne najdemo. Prav pogosto naletimo na sicer lepe orgle, ki pa imajo preozke principalske piščali in njihov ton zato v plenu nima polnosti in sočne zvočnosti. V starih časih so se za zadostno širino principalov brigali veliko bolj, kakor se brigamo danes. Zato pa so stare orgle tudi bolj polno donele kakor današnje, ko se človeku zdi, da neka nevidna sila tišči orgle za vrat.

Principalski registri imajo različna imena; navadno so naznačeni kar kot principal, večkrat dobijo

še kak pridevek, kakor: violinski principal, flavtni principal in podobno, včasih pa tudi čisto svojska imena, kakor: kópula (star naziv za 8' principal, ki je posebno poraben za vse zveze), o'ktáva (ima čisto principalsko menzuro), diapason itd. V pedalu najdemo principalni bas, oktavni bas in sorodne registre, ki tvorijo temeljno skupino pedalnih registrov.

V drugo skupino registrov štejemo flavtne registre. Vsak, tudi preprost človek, pozna flavto, ki nanjo igrajo pri orkestrih. To je tisti mali leseni instrument, ki ga igralec drži vodoravno ob ustih in v majhno luknjico pihajoč proizvaja sila prijetne, mehke, nekoliko votle in melanholične tone. Orglarji se že od starih časov vneto trudijo, da bi orgelske registre pogodili tako, da bi peli čisto podobno orkestralnim instrumentom: flavti, violini, violi, čelu, klarinetu, oboi, trobenti, pozavni in še drugim. Čim bolj zadene orglar barvo kakega orkestralnega instrumenta v registru, tem večjo slavo mu poje glasbeni svet. Popolnoma posneti glas seveda ni mogoče. Vzemimo za primer violinski ton. Možno je s kombinacijo mehko rezočih registrov približati se violinskemu tonu tako, da naše uho res takoj zazna podobnost; toda nikdar se ne bo posrečilo, položiti v orgelski ton fine, ki so v potezi loka, težko bo kdaj mogoče v orgelskem tonu posneti lepote v naraščanju in upadanju tona, v sunkovitih nastavkih in v drugih ozirih, ki zahtevajo strune in loka, ne pa piščali. Najbolje in najpopolneje je uspelo priličiti barvo orgelskih tonov instrumentom iz lesa, to je flavti, klarinetu, oboi in fagotu, precej tudi trobilom — trobenti, pozavni; najmanj pa člo-

veškemu glasu. Tega orgle na prvi hipec res zadenejo, toda če poslušáš tak register nekaj trenutkov, se te loteva občutek plehkosti in priskutne odurnosti. Kje more mrtva snov posneti živo življenje, ki valovi v človeškem glasu!

Barva vseh flavtnih registrov je dokaj značilna, po menzuri piščali bolj ali manj temna, okrogla, malce votla in prijetno božajoča.

Flavtni skupini je po barvi tona sorodna skupina bordonov in gedaktov (pokritih piščali), a te imajo še temnejši in bolj votel značaj. Ti registri imajo najširšo menzuro, vsebujejo po večini lesene in pokrite piščali, katerih ton je do žalosti temen, brenčeč, mrmrajoč. Pri nekaterih bordonih je slišati pol tona pol sape, tako je votlina tona izrazita. Uporabni so ti registri manj sami zase, odlični in izredno porabni pa so v zvezi z drugimi, bolj rezkimi in v polnih orglah, kjer pripomorejo do izredne polnosti in zaokrožene barvitosti.

Na četrtem mestu je skupina gamba ali ostrejših registrov. Ime gamba je vzeto iz naziva starega godala, »viola da gamba«, ki ga je igralec držal s kolena (gamba = noga). V tej skupini so zastopani vsi mogoči registri, ki imajo v tonu več ali manj rezkosti in so zato podobni po barvi glasu godalom na lok, uporabni pa zlasti kot soloregistri. Pa tudi v plenu dajo okroglemu zvoku prej naštetih skupin značilen blesk in jedro. Njihove piščali so po večini izdelane iz kovine. V orglah so zastopani pod raznimi imeni: skoraj povsod najdemo gambo kot najostrejši manualni register, v pedalu pa čelo in violon; poleg teh ima večina orgel še violino, razne viole (d'amore, da baccio itd.), salicionale (od salix = vrba, vrbova piščal), eoline, dolce, vox coelestis (nebeški glas) itd.

Zadnjo skupino tvorijo jezičniki, o katerih smo že govorili. Manjše orgle jih sploh nimajo, večje ali zelo velike pa znatno število. Orglam dajo poseben sijaj in slavnosten, prazniški mogočen značaj. Večina je zelo uporabna tudi za solo, predvsem nežni registri, kakor klarineta (ki začuda podobno poje pravemu instrumentu, če je prav izdelana), oboa in razni mehki rogovi. Posebno živo in močno pobarvajo jezičniki ton v nižjih legah, kjer izgubijo ustne piščali mnogo jasnosti in moči. V višini so pa jezične piščali slabše; njihov ton rad zgubi na lepoti in moči ter postane robot. Večje orgle uspo z jezičniki zlasti v pedalu, kjer je njihov učinek vedno mogočen. V pedalu se uporabljajo pozavna, bombardar, tuba, fagot in sorodni registri. Orgle do dvajset registrov sploh ne morejo imeti močnejšega jezičnika, sicer je nevarno, da jezičniki lepi, jasni orgelski ton spremene v nelepo, razklano hreščanje in značaj orgel v plenu močno pokazijo.

Pomožni registri.

Vsi v zgornjem odstavku omenjeni registri se lahko samostojno uporabljajo, pomožni registri pa za to niso sposobni. Njihova naloga je, drugim, glavnim registrom pripomoči do večje veljave, moči in izrazitosti. Znano je, da je vsak ton sestavljen iz temeljnega zvoka in iz skupine sozvokov (aliquotnih tonov). Ti sozvoki ne dajejo istih glasov kot temeljni zvok in tudi število tresljajev, ki te sozvoke povzročajo, je drugo. Brez aliquotnih (drugotnih) zvokov bi bili toni čudno mršavi, prazni in pusti. Najbolj dojemljivo je slišati

Slika 15. Robbov vodnjak pred ljubljanskim magistratom. (Glej članek V. Steske.)

Sl. 17. Fr. Berneker: Trubarjev spomenik v Ljubljani.

septimo ali celo nono. S temi registri se barva glavnih registrov čudovito poživi in glas okrepi. Večje orgle imajo celo vrsto takšnih »mašil«, ki jih naš znani orglavec dr. Kimovec duhovito imenuje sol in poper v orglah.

Mešani registri.

Med sol in poper spadajo tudi vsi mešani registri, nazvani *miksture*. Pri le-teh zapojejo na eno tipko tri, štiri, pet in več piščali raznih velikosti, kakor je mikstura pač močna. Velike orgle imajo že v enem manualu po več mikstur, vsake pa bi pravilno morale imeti ustrezajočo miksturo v vsakem manualu in v pedalu. Miksturni registri imajo majhne piščali, ki se navadno ponavljajo, in so sami zase čisto nemogoči. V orglah najdemo takšne registre različno imenovane; največkrat kar mikstura, včasih kornet (zelo uporaben), harmonia, aetherea, cimbal in še nekaj drugih. Nekdaj so imeli v orglah še celó zvončke, pravcate zvončke; dandanes jih skušajo nadomestiti z raznimi registri in kombinacijami.

Kdor je pazljivo prebral ta površni opis bogastva registrov, bo moral priznati, da je treba pravega mojstra, da vse to dobro izdela, pa tudi pravega umetnika, da séde za igralnik pa zna to bogastvo iz instrumenta izvabiti.

NAŠE SLIKE

RAZSTAVA MLADIH SLIKARJEV IN KIPARJEV

Začetek novembra so odprli v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani I. razstavo del mladih slovenskih slikarjev in kiparjev. Udeležilo se je je deset razstavljalcev, med njimi dva, ki sploh še nista javno nastopila, nekateri, ki so se že predstavili javnosti, in pa nekaj znanih imen.

Vsega skupaj je bilo razstavljenih približno 60 del, kar je za tolikšno število in za mlade razstav-

ljalce, ki hočejo pokazati svoje delo in znanje, prav malo. Med razstavljalci prav za prav ni nobene notranje vezi, niti oblikovne, niti miselne skupnosti. Združila jih je menda zgolj potreba, nastopiti v sklenjeni vrsti in tako pokazati uspehe najmlajše umetniške generacije na Slovenskem. Saj so nekateri izmed teh slikarjev in kiparjev komaj pravkar dovršili akademijo. Zato ni čudno, da večina, zlasti mlajši, še nimajo izdelanega lastnega izraza, temveč da kažejo bolj ali manj vidne vplive šole, učiteljev in vladajočih umetniških tokov. Zdi se pa, da so med njimi nekateri prav nadarjeni in da je zlasti od kiparjev pričakovati še dobrih del.

Bolj gost kot starostni tovariš prirediteljev razstave je slikar Francè Pavlovec, ki je razstavil tri dela, od katerih objavljamo Tihožitje, ki pa v enobarvni reprodukciji žal ne more vzbuditi vtiska originala z njegovimi slikarskimi odlikami. Že star znanec z razstav, znan tudi našim bralcem, je slikar Maksim Sedej, ki je bil zastopan s šestimi, dobro preštudiranimi olji. Sprva grafik socialne usmerjenosti se je posvetil popolnoma oljnemu slikarstvu. Njegov razvoj je viden in se stopnjuje od razstave do razstave. Slikar in grafik Francè Mihelič je poslal dve oljni cvetlični tihožitji, prav sveži v barvah, in več slik v tako imenovani tempera tehniki. Zanimivi so njegovi prizori iz srbijanskega podeželskega življenja in zanj značilne otožno čustvene risbe. Njegovo Svatbo v Lazah, ki je prav krepko delo, objavljamo. Razstavili so še slikarji Zoran Didek (več pokrajin), Dore Klemenčič (pokrajine in portret), Stane Kregar (deset oljnih slik) in Zoran Mušič (dve v barvi prav nežni in sočni pokrajini). Od naštetih je vzbujal največjo pozornost Kregar s svojimi zagonetnimi kompozicijami. Kot primer njegovega načina slikanja naj velja objavljena Saloma. Kregar je doslej prvi pri Slovencih pričel gojiti umetnostno smer tako imenovanega »surrealizma«. To »nadresničnostno« umetniško izražanje, ki se je kmalu po vojni pojavilo v Parizu in nekaj let privlačevalo duhove poedincev, je našlo v njem navdušenega privrženca. — Med kiparji je Zdenko Kalin razstavil tri dela, ki kažejo dobro šolo, Alojzij Kogovšek pa šest plastik. Videti je, da se resno bori za svojski izraz, kar dokazuje tudi reproducirana Ženska glava. Najboljši so njegovi osnutki, kjer podaja živahno gibanje. Karel Putrih je že razstavil, tokrat pa pokazal pet del, ki dajo slutiti, da je v mladem kiparju dovolj izvirne tvorne sile.

Miklavžev semenj. (Linorez Otona Gasparija.)

Da ti mladi, obetajoči talenti ne obstanejo na sredi pota in da jih ne doleti bridka in na videz kar neizbežna usoda večine naših oblikujočih umetnikov, ki so obstali sredi pota, je treba, da se jim omogoči razvoj. Za to so pa predvsem potrebna naročila in spet naročila. Naj bi se vsi tisti Slovenci, ki to še zmorejo, kadar kupujejo za svoje domove slikarskega ali kiparskega okrasja, spomnili naših upodablajočih umetnikov, ki ne morejo živeti le od še tako toplih in ljubeznivih bodrilnih besed in priznanj, temveč jim je za življenje, še bolj pa za spopolnitev in napredek potreben tudi košček kruha.

K. D.

Dostavek. Salomo, tako razlaga sliko slikar sam, še v spanju bega glava Janeza Krstnika; iz umivalnika, kjer si je izmila kri, vstajajo strašni prividi: vest nima miru. — Ured.

Ivan Bučer

ČLOVEK V GORAH

c) Duševne lastnosti.

Kakor so pri planinstvu važne telesne lastnosti, prav tako in še bolj so važne duševne. Planinec zadobi vrednost šele tedaj, ko si prisvoji tiste duševne lastnosti, ki so neobhodno potrebne, če hočemo gojiti pravo in vfednostno planinstvo. Kaj pomaga, če je kdo še tako telesno zmožen in so njegove telesne lastnosti še tako krasno razvite, če pa je surov, netovariški, brezčuten, strahopeten, skratka duševno na najnižji stopnji.

Planinska samovzgoja je v prvi vrsti namenjena duševnim lastnostim; in mnogokrat, če ne največkrat, imajo pri uspehu glavni delež duševne in ne telesne lastnosti in zmožnosti planinca.

Videli smo že, kako vpliva planinstvo vobče na naše lastnosti in zmožnosti. Vendar pa moramo nekatere prav posebno poudariti in zavestno moramo stremeti za tem, da si jih pridobimo v čim večji meri.

Izletniške družbe, ki pohajajo v gore, se vprav radi pomanjkanja nekaterih dobrih duševnih lastnosti tako bistveno ločijo od družbe pravih planincev. Vse njihove nerodnosti in nerednosti izvirajo iz tega, ker ne znajo in ne morejo vreči od sebe dolinske razvade, se ne znajo prilagoditi posebnemu življenju v gorah, temveč skušajo to življenje prikrojiti svojim razvadam. Kar hudo se človeku včasih stori, ko sreča takega človeka, ki si ne zna pomagati, ki še nima glede tega prav nobene vzgoje, pa se nenadoma znajde v položaju, kjer bi še izvežbani moral napeti vse svoje sile. Koliko nepotrebnega strahu, zdihovanja in neprijetnosti preživi tak človek! Posledica tega je navadno, da še z večjo silo razvije svoje neplaninske razvade, ko se izmaže iz kočljivih razvoj, in niti trenutek ne pomisli, kaj ga je rešilo: ali zmožnejši tovariš, ali pa to, kar včasih brez pomisleka imenujemo slučaj. Iz svojih skušenj pa vemo, da večkrat skoraj ne upamo govoriti o zgolj slučaju.

Po navadi opazimo pri večini ljudi veliko pomanjkanje volje v zvezi s premissljenostjo in preračunljivostjo. Moramo pa tudi vedeti, da je od volje pa do trme samo en korak. In kakor je prva dobra in potrebna, tako je druga slaba in nepotrebna. Sicer marsikdo mnogo govori o volji in je prepričan, da je ima v sebi neizmerne množine; vendar, ko pride

Slika 16. Ivan Pengov: Škof Tomaž Hren. (Odlomek kipa v zunanji steni stolnice.)

čas, da bi se volja razvila v dejanje, se mahoma pojavi namesto volje nerganje in duševna otopelost. Pri vseh naporih, nevarnostih in neprijetnostih je potrebna volja, da preračunljivo izrabimo svoje duševne lastnosti in jih vzdržimo na primerni višini. Ker le v tem primeru se tudi lahko zavedamo, da bomo svoj smoter dosegli z gotovostjo in brez nesreč. Če nas zaloti snežna vihra, če zadenemo ob nevarnost, se je treba brez pomišljanja in s pogumom spoprijeti z njo. In takrat se prične borba, ki je največji užitek planinca, borba prirodnih sil s tvojimi duševnimi silami. In volja je kakor vojskovodja, ki krepi in daje povelja tvojim napadalnim četam: spretnosti, previdnosti, vztrajnosti, pogumu in hladnokrvnosti, preračunljivosti, zatajevanju, potrpežljivosti.

Naša volja pa ne sme nikdar zaiti v trmo, kar se pa, žal, kaj hitro pripeti. Kje pa je prav za prav meja med tema dvema sovražnima si sestrama? Postavimo si pravilo, da je volja tisto hotenje, ki mu vlada razum, s katerim gresta do smotra z roko v roki. Kakor hitro pa se naša »volja« začne križati s hladnokrvnim razumom, takrat govorimo o trmi. Če vemo, da smo zmožni, da zmagamo nalogo v takih in takih razmerah, takrat moramo brezobzirno nastopiti pot in poklicati vse potrebne zmožnosti na pomoč in jih priganjati, da nam delujejo do skrajnega napora. Kakor hitro pa naš razum pravi: »Stoj! Napor ali nevarnost sta prevelika za tvoje zmožnosti«, je treba, da se naša volja desetkratno okrepi za to, da premaga — trmo. Vzemimo primer! Pojdimo na goro pozimi. Vemo, da jo bomo, če se ne bo sneg odjužil, zmogli; sicer z naporom in uporabo vseh svojih zmožnosti, a zmagali bomo. Takrat nastopimo pot in z voljo zmagujemo

napor, vztrajamo na ledenih pobočjih in s previdnostjo in preračunljivostjo zmagujemo snežno strmino. Končno se bližamo tistemu nevarnemu mestu pod grebenom, ki tako rad proži plazove, če je sneg količkaj južen. Pozno je in sneg se je pričel mehčati, sem in tja že zabobni plazič ob stenah. Blizu grebena smo in naš razum nam točno izračuna, da je največja nevarnost za plaz. Drugje ni prehoda, kakor čez to nevarno ploskev. Hudo bo, verjemite, ko bomo uvideli, da se moramo umakniti, a edino pravilno je, da zmagamo trmo, ki nam govori, češ morda pa le uvidemo brez nezgode, zakaj razum nam jasno kaže, da je ta »morda« le preveč tvegan. Za tak umik bo treba veliko več volje, kakor pa če se spustimo v skrajno nevarnost. Poznamo dobre, pogumne planince, ki so se s solzami v obeh morali umakniti, ko so bili že skoraj na cilju, ker jim je razum dokazal, da bi bila norost, nadaljevati pot. In nihče jim ne upa in ne more radi tega očitati strahopetnosti — tega očitka se začetnik tako boji, še bolj se pa z njim prenašli in obsoja z njim — tovariša.

Vedno je treba biti previden. Previdnost je, kakor pravi M. Debelakova, »mati modrosti« in ne »sestra strahopetnosti«. »Te sestre alpinist ne pozna, a tem bolj čišla mater.«

Pogum, ki je v zvezi z voljo in previdnostjo, nam je porok, da bomo dosegli to, za kar smo se zavzeli. A naš pogum ne sme biti razbrzdani zalet brez pomisleka. Preveč pogumnemu zagon kmalu splahne in se sprevrže v malodušje. Pogum, ki traja samo za časa navdušenja, je kaj malo vreden. Tak pogum je človeku v večji ali manjši meri že po naravi dan in ni nobena krepost. Pravega poguma ne smemo nikdar zamenjati s predrznostjo, ki je s pogumom v takem razmerju kakor trma z voljo. Predrznost je nepremišljen pogum, ki je že marsikoga pokopal. Skoraj za vsako dejanje v gorah je treba poguma, ni pa potrebna predrznost. In tista mlada življenja, ki so padla kot žrtve predrznosti in neprevidnosti, nam jasno pričajo o škodi, ki lahko doleti vsakogar, ki ne zmore obdržati svojega hotenja v pravih mejah. Kadar se nam ovire kopičijo in nevarnost zraste, tedaj ne smemo zgubljati glave; naš pogum mora biti miren, vedno na isti višini in pridružiti se mu mora hladnokrvnost, ki je že marsikoga rešila iz kočljivega položaja. Od sile važna je hladnokrvnost v gorah. Miren moraš biti do skrajnosti, pa čeprav se že ruši stop, čeprav tik tebe pada kamenje; živčevje in misel morata ostati hladna, nič ne sme biti prenašljeno v sklepah, nikdar ne smeš izgubiti oblasti nad seboj. Pa naj se pripeti karkoli. Še več: čim večja je nevarnost, tem mirnejši moramo biti. Za občutke strahu bo potem dovolj časa, ko bomo izven nevarnosti. V nevarnosti sami je pa treba mirno in trezno soditi. Zbeganost in nepremišljenost nam ne bo pomagala, temveč škodovala. Priroda je dala prirodno živečim čudovito mero te lastnosti. Človek si je z vajo in prirodnim življenjem lahko obilo privzgoji. Planince boste spoznali prav po hladnokrvnosti v nevarnostih, ne pa po govorjenju za mizo v varni koči. Ne sme biti dogodka v gorah, ki bi vas spravil iz ravnotežja. To vam bodi prvo pravilo in skušajte se mu čim bolj približati. Potem vam bo navrženo še marsikaj drugega.

Poleg tega pa imejte zaupanje v svoje zmožnosti. To morate imeti. Tisti, ki dvomi nad seboj in nad uspehom, naj se nikar ne loči od varnih poti, da ne zaide v neprilike. Pač pa naj preskuša sebe in svoje zmožnosti v okolišu, ki mu je kos, dokler se ne bo spoznal, koliko zmore in kaj je za njega.

Pri planincu se mnogokrat pojavi še neka lastnost, ki je v dolini skoraj zamrla. To je nagon, o čemer smo že govorili. V nevarnosti storimo podzavestno, brez razmišljanja in sklepanja to, kar je edino pravilno. Ali ste že videli gamsa, ki se mu je utrgalo pod nogami? V istem hipu se je v zraku obrnil in obstal na ozki polički. Prav tako se je marsikateri začetnik v trenutku, ko je zaslišal brnenje zapadnega kamenja, brez vsakega pomišljanja stisnil tesno k skali. Nihče mu tega ni dejal, niti sam ni pomišljal, nagonsko si je varoval življenje. To je pač najpreprostejši nagon, ki ga skoraj vsakdo nosi že v sebi. Pač pa je že redka nagonška orientacija. Ta se ne dá priučiti, niti se ne dá izpovedati. Je to lastnost, ki jo imajo najbolj razvito ptice selivke. Nekaj tega najdemo v marsikaterem človeku. Je to podzavestno občutje, ki stopi na plan takrat, ko človeku odpove vse in ga ta čut s skrivnostno silo vodi v pravo smer.

Planinstvo zahteva tudi mnogo vztrajnosti. Brez vztrajnosti ne bomo daleč prišli. Vztrajati se pravi na pol zmagati. Težko je včasih, posebno spčetka; a nikar ob vsakem naporu zdihovati, ob vsaki zapreki kloniti. Težava je mnogo večja, če smo ob njej malodušni, kakor če jo z mirnostjo in vztrajnostjo zmagujemo.

Na eno pa ne smemo nikdar pozabiti, in to je na tovarštvo. Resnični, pravi čut tovarštva je v naših časih tako slabo razvit, a tako potreben, da bi že radi tega, pa čeprav samo radi tega, da si privzgojimo to življenjsko dobrino, bilo vredno postati planinec. Posameznik značaj se v vsakdanjem življenju zgubi, posameznik zginje v množici in vsakdanjosti. Ko pa nastopiš pot v gore, si vezan v občestvo planincev, začutiti moraš pravo in resnično enakost, vsi odrastki se morajo skrhati ob ljubezni do božje narave, ki naj družijo vse množice, ki hité po naravi k sproščenosti. V prvi vrsti pa veljaj ta čut tistim, ki so s teboj v družbi. Med vami ne sme biti družabnih razlik. Če ste se že zavzeli, da skupno preživite nekaj dni v naravi, skupno zmagujete napore in se skupno bližate lepoti narave ter se vtapljate v njene skrivnosti, ki so izšle iz Stvarnikovih dlani — tedaj vas mora vezati skupnost, ki je v dolini, žal, ne poznamo. Nikdar ne smeš biti v družbi izjema. Posebno v težjih turah naj ti bo tovariš več kakor brat. Če si morda močnejši, zmožnejši, ne zapostavljaj zato slabejšega. Vseh netovariških dejanj se izogni. Včasih je to težko, pri marsikom je treba mnogo napora, da zna podrediti svoje osebne težnje skupnosti. A vendar mora vsakdo to zmochi. Imeti pa moraš tudi čut dolžnosti do tovariša. Ko sta v steni, ko se borita za vrh, takrat se zavedaj, da sta se s tovarišem zavezala z neizgovorjeno zaobljubo, da bedita drug nad drugim. Odgovoren si za tovariša in če se mu kaj pripeti, bomo najprej sodili tebe. Gorje ti, če nisi v nevarnosti storil vsega, da ga rešiš. Kdor ne pozna čuta tovarštva, naj se nikar ne štuli med prečiščene vrste planincev. A tovarštvo naj se ne kaže v zgolj prisiljenem zunanem dejanju, tem-

več naj bo resnični sveti čut v tvoji notranjosti. In kdor opazi, da je njegov drug vse kaj drugega kakor tovariš, naj gre z njim kamorkoli, samo v gore nikar!

Tako lepa in koristna lastnost je, da z nasmehom, a z res notranjim nasmehom, zmagujemo neprijetnosti. Godrnjavce težko prenašamo, tem manj v neprijetnih trenutkih. Sebe in vso družino spravljajo v slabo voljo. Narava je vedno in v vsakem vremenu lepa, samo znati je treba zajeti to lepoto. Tudi človek bodi dober v vseh okoliščinah in ne kaži vsem svojih neprijetnosti. Ali mislite, da so drugi brez težav?

Narava nas sili k razmišljanju. Ko jo opazujemo, že razmišljamo, primerjamo, sklepamo. S tem pa pričujemo, kar je vsem potrebno: opazovati samega sebe. Vse premalo se poznamo, to bo vsakdo potrdil. A manj jih je, ki bi priznali, da se vse premalo skušajo spoznati.

Koliko stvari je, ki jih storimo, ne da bi vprašali: zakaj. Tudi si ne bi vedeli odgovoriti. V dejavnosti v gorah pa nam marsikdaj postane jasno, kar bi drugače prešli. Morda je to le drobec, morda samo mimogrede izgovorjena beseda, trenutno dejanje, a človek se ustavi ob njem in ga pregleda od vseh plati. Tedaj pa se začne odpirati vprašanja drugo za drugim, potapljamo se v temo lastnih skrivnosti in razprostire se nam silna tema, v katero tako malokdaj posvetimo. Marsikdo se tega ustraši in se umakne, marsikdo ne najde pota naprej, mnogi pa zavijejo v temo in prodirajo v globine, ki jih tisti, ki ostanejo zunaj, niti ne slutijo. Takrat spoznamo razliko med seboj in naravo, takrat spoznamo svojo veličino, ki je v naši duši, ki jo obvladajo skrivnostne sile, in vidimo razliko z neizprosnimi zakoni, ki vladajo v naravi.

Taka spoznanja vodijo k razmišljanju. Počasi in skrajza neopazno, a vendar s tako silo, da človeka mnogokrat prelevijo v mišljenju, da obstane na svoji poti začuden: Ali sem to jaz?

Šele takrat začutimo v vsej velikosti silo duha in stvarstva ter zaslutimo občestvo človeka, ki naj gradi v vsej svoji osebni moči stavbo skupnosti.

Poznamo jih, ki so na tej poti sami našli, kar je težko pridobiti od drugega. Našli so vero. Vero v človeka in stvarstvo in vero v Njega, ki vlada obema.

NOVE KNJIGE

S. K. Podobirski: **Iz svetovne vojske.** Mohorjeva knjižnica 86. Založila Družba sv. Mohorja v Celju, 1936. Str. 80. — Književnih del, ki so kakorkoli v zvezi z vojsko, imamo Slovenci že precej. Sedaj se jim je pridružil Podobirski s svojimi spomini. Pisatelj po domače pripoveduje o svoji usodi med vojsko, ki ga je zanesla s Koroškega na rusko bojišče in od tam v italijansko ujetništvo, odkoder je srečno pobegnil domov. V teh spominih spoznamo dobrovoljnega, vse nadloge vojaškega življenja s smehljajem prenašajočega godbenika, ki z zanimanjem opazuje ljudi in nerodne zapletljaje, ki jih prinaša vojska. Prav po tem se ti spomini ločijo od podobnih spisov, ker ne prikazujejo toliko grozot, marveč veselo stran strahotnih let. Zato je knjižica zabavno berilo, ki bo marsikomu vzbujala spomine na podobne dogodivščine. V. N.

Likovič Joža

SVETI VEČER

Nocoj pojdemo vsi, veliki in mali, v Betlehem. Tudi naša družina bo med srečnimi svetonočnimi romarji. Nova pot se bo odprla, polna svečane tišine in belih slutenj, ki jih čuvajo smreke s svojim sklenjenim vejevjem. V jasnih višavah se bodo kmalu spočele ljubke božične skrivnosti, o katerih se bodo plele po družinah lepe besede in pesmi; vse bo tako kakor v svetonočni zgodbi, kjer so stopinje pastirčkov kot srebrni sledovi in je ljubezen oblečena v siromašno, belo srajčko. Skoraj se bo zgrnil sveti večer, ki nam je vsem svet in nepozaben, tisočkrat praznovan, pa vendar tisočkrat vnovič zaželen, večer, ko pelje od vsakega srca pot navzgor, iz prepadov težkih zmotnjav in bridkosti tja pod zasneženi hrib, kjer bodo postlane jaslice in kjer bo ljubljeno ter pestovano ono Dete, ki s svojo siromaščino prisili kralje v škratlatu, da se zamislijo, padejo na kolena ter postanejo otroci in sladko jokajo!

Kako bo pri nas? Saj pojdemo v Betlehem. Že ves teden sva se z Marijo pogovarjala o tem. Tudi otrokova domišljija je deležna milosti božje. Tako se čudiva, kako je Jezus majhen, še hoditi ne more, pa bo odvez vse grehe in vso zlobo sveta. In zopet, da bodo zagorele na prijazni smrečici svečice, jaslice bodo postavljene, zvezda z veličastnim repom bo zažarela nad njimi, božični darovi bodo pripravljani... Ko se je resnično spočel sveti večer, ki smo ga z Marijo prvokrat skupaj praznovali, je zadišalo po kadilu in angelskem oznanilu. Ves večer je zadobil poseben sijaj in topel čar. Mamica je prižgala vse luči, pokropila dom in naša srca. Kdo bi mogel skaliti svetost in ubrano tišino? Samo od daleč so poredko priplavali glasovi zvonov, tako mili in uspavajoči, kakor samo o sveti noči, ko zamigljajo zvezdice ob robu nebes in razprostro angeli svoja bela krila, da na njih poneso

vsem ljudem milost in blagovest — blesteč utrinek v zmedi časov.

Po pokropljenju in molitvi smo šli v sobo, kjer nas je objelo božično veselje. Mariji je vse novo in čarobno. Razsvetljena je smrečica, pod katero obetajo beli zavojčki prisrčno iznenadenje. Pred jaslicami so se zbrale ovčke, bele in čudovite, kakor da so pri- tekle iz parađiža. Družba pastirčkov se ne more nagledati novorojenega Deteta; iz njegovih oči odseva tisoč zvezd, vesoljno stvarstvo počiva pri njegovih nogah... Ponovno moram otroku pripovedovati sveto- nočno zgodbo, kako sta se odpravila Marija in Jožef v Betlehem, kjer sta morala prenočevati v revnem hlevčku. Tam se jima je rodil Jezus, pri sebi sta imela samega nebeškega Kralja. Nič ne razdvaja tudi naših pobožnih razmišljanj in naše vere, prah posvetnosti je utonil v srebrnkastem dimu kadila. Nocoj smo vsi nežni in majhni, govorimo o tistih malih rečeh, za katere je sicer težko najti besede: o ptičkih in ubožcih, o pastirjih in cvetlicah, o ljubezni in ponižnosti! Vse to ni naprodaj, to je namenjeno tistim, ki z otroškim veseljem obujajo spomin Gospodovega rojstva. Solz in sanj smo deležni sredi tihe sreče, ko sloni naša hčerka pred jaslicami in lovi s svojimi detinskimi ustnicami prvi božični napev: »A-ja, tu-tu, Marija zibala, je pela lepo... Jezušček sanjčka... a-ja, tu-tu...«

Nocoj pojdemo v Betlehem! Stvarstvo je izgubilo mrkost, noč se je otresla hladne puščobe. Vsa zemlja je kakor bela domačija, ki jo obiskujejo bele slutnje od jutra do večera, ko oznanijo zvonovi svitanice sve- tega dne. Vse je polno prizanesljivosti, pod slehernim oknom mlo zvonklja. Božične skrivnosti se neprestano vrstijo, vedno lepše, vedno nepozabnejše. Med sve- čkami se blesti čudež te noči: ime Jezus! Ne bežimo, ampak čakamo, z našo Marijo čakamo, da se naseli pri nas betlehemsko dete Jezus ter nas odreši nadlog in težav tega sveta.

GOSPODINJA V DECEMBRU

Mesec december je za gospodinjo posebno težaven, a tudi lep. Ali se ji ne nabere prav ta mesec posebno velika kopica skrbi in dela, ki pa potem za praznike rodi veselje, katero tudi prinaša le ta mesec? Ako gospodinja noče, da jo čas prehiti in da bo zadnje dni delala kakor brez uma, mora že takoj v začetku misliti na nešteto reči. Le tako opravi vse pravočasno in v redu, da ji potem nič ne kvari pravega božičnega veselja in razpoloženja.

Božični prazniki naj bi bili tudi za gospodinjo »prazniki«, to se pravi, čas, ko lahko tudi ona vsaj deloma preneha z najtežjim delom, se malo odpočije in veseli s svojci. Zato bi bilo zelo koristno, ako bi si vsaka gospodinja napravila ta mesec načrt iz red- nih opravil, ki se tičejo le tega meseca, kakor temeljito pospravljanje, pripravljanje daril, peka in drugo. Pregleden načrt razbremeni duha in telo, od- vzame vse tiste vsakdanje skrbi, da bi utegnili kaj pozabiti, ali da bo to ali ono prepozno izvršeno. Po spisanem redu zgotovimo lahko vse o pravem času, lagodno, ne da bi se pretegnili, nakopali prehlad ali še kakšno drugo bolezen vprav za praznike.

Do danes se je povsod pri nas ohranila prav dobra navada, da dodobra pospravimo hišo in stanovanje pred božičnimi in podobno pred velikonočnimi prazni- ki. Seveda s tem ni rečeno, da začnimo šele nekaj dni pred prazniki, ampak nasprotno, lotiti se je treba tega dela prav kmalu v decembru. Pri tem se ravnajmo že po večkrat danih navodilih za temeljito čiščenje stanovanja. Ne nagradimo si preveč dela na en dan, ampak opravimo posamezna dela bolj zaporedno, da neprijetnega nereda v hiši ni toliko čutiti. Prav pozimi je zelo važno, da ne preganjamo svojev iz hiše zaradi pospravljanja, ampak da večji del čiščenja opravimo dopoldne pri vsakdanjem pospravljanju. Take dni po- skrbimo za tako kosilo, ki dá čim manj opravka. Če smo začeli dovolj zgodaj, nam ostane gotovo še kak dan, da imamo čas očistiti tudi orodje, ki smo ga upo- rabljale pri pospravljanju; ob isti priliki operemo tudi toaletne potrebščine, kakor je bilo povedano v zadnji številki našega lista.

Kaj pa božično obdarovanje? Kjer se je ta navada ukoreninila, jo je težko odpraviti, čeprav živimo v slabih časih. Najlaže si pomagamo, ako izberemo čim skromnejša darila, ki naj obsegajo le zelo potrebne in uporabne reči; izmed teh pa izbirajmo take, ki jih po možnosti napravimo sami doma. To pa je zopet možno le, če začnemo z izdelovanjem in pripravami dovolj zgodaj. Ako imamo pred seboj vsaj nekaj ted- nov, lahko dobro premislimo, kaj bi komu dali, s čim mu najbolj ustrezemo ali pomagamo, ne da bi preveč obremenili svoj proračun. Hčerke napravijo za mater kaj lahko lepo ročno delo, od katerega ima mati res korist, na primer kako toplo volneno oblačilo ali kaj podobnega. Kaj vse naredi spretna roka iz koščka blaga ali nekaj klobčičev volne!

Pa tudi za nekatere stvari, ki jih nameravamo kupiti, je bolje, da ne odlašamo preveč. Zaduje dni, ko so trgovine vse polne in je marsikaj že pošlo, ne moremo tako v miru in dobro kupiti, kakor če to opra- vimo prej, ko se še ni pričelo splošno nakupovanje za Božič.

Tudi peka raznih božičnih sladkarij in drugih dobrot letošnje leto nekaterih gospodinj ne bo težila preveč, ker je premalo sredstev, da bi pripravljali kdo ve koliko dobrot in zamudnih posebnosti. Vendar bo po svojih razmerah vsaka mati gospodinja skušala povečati slovesnost tega lepega praznika s tem, da bo spekla kako potico in malo peciva. Tudi s peko ne začnimo prepozno! Gospodinje, ki zadnji ali pred- zadnji dan pečejo pozno v noč, ne ravnajo pravilno. Izgovor, da drugače ne utegnejo, ne drži. Če smo v na- črtu določili te in te dni za peko, bodi jedilnik takrat toliko preprostejši, da opravimo peko v običajnem dopoldanskem času med kuho, ali vsaj popoldne, ne pa ponoči. Ako hoče gospodinja, da bo na praznike, ko vsi pričakujejo kaj boljšega pod zobe, kljub temu bolj prosta, tedaj si mora tudi praznični jedilnik se- staviti tako, da napravi nekatera jedila vnaprej in si s tem zmanjša delo na praznik. Dosti je zakuh za juhe, zakusk in sladic, ki jih lahko napravimo že prejšnji dan. Na praznik imamo potem le malo dela, ker imamo že najmanj pol obeda pripravljene. Tudi mrzlo ve- čerjo oskrbimo prejšnji dan.

Lepo je tudi, če se božična miza loči od vsakdanje. Mati se lahko že prav zgodaj pogovori glede tega

s hčerkami in jim poveri pogrinjanje božične mize, ki lahko mnogo povzdigne prazničnost božičnega dne. Otroci imajo s takimi pripravami navadno mnogo veselja in materi odvzamejo marsikako delo. Pomagajo lahko tudi pri peki božičnega peciva, pa tudi pri spravljaju. Kadar začnemo z delom zgodaj in imamo zato več časa na razpolago, je otroška pomoč dobrodošla, saj utegnemo nadzorovati in nas ne moti, če malo bolj počasi napreduje. V naglici pa se nam zdi, da nas otroci samo ovirajo; otrok namreč ni zmožen pri delu kdo ve kaj hiteti, saj šele poskuša in se uči. nervoznost odraslih pa mu veselje le pokvari, ker dobi od splošnega dela čisto napačno sliko. Dozdeva se mu namreč, da dela ni mogoče narediti drugače, kakor da se pri tem nervozno hiti, slabe volje seveda, zato se marsikdo delu rajši ogne kakor bi pomagal.

Sedaj pa na delo in srečen Božič! š. H.

KUHARICA

Juha zelene.

Skuhaj nekaj peres ali koščkov zelene, pora in petršilja v dveh litrih vode. Posebej skuhaj debel, na majhne kocke zrezan krompir. Ko je krompir skoraj kuhan, primešaj pretlačeni petršilj in por z juho vred. Napravi prežganje iz žlice masti in moke, ga razredči z omenjeno juho in zlij v krompir, osoli in kuhaj vse skupaj še nekaj minut. Preden postaviš na mizo, prideni za oreh surovega masla.

Svinjska glava v hladetini.

Polovico glave mladega prašiča osnaži, operi, deni v lonec in nalij toliko vode, da je pokrita. Prilij nekaj žlic kisa in ko zavre, prideni pol na kosce zrezane čebule, majhno korenje, korenino petršilja, košček zelene, žličico celega popra, lavorjev list in nekaj strokov česna ter pusti, da počasi vre. Nato osoli in kuhaj do mehkega. Kuhano meso odloči od kosti, zreži na kose in naloži v skledo. Juho precedi in ko nekaj časa stoji, poberi z nje vso maščobo, ostalo juho pa zlij na meso in postavi na hladno, da se strdi. Popolnoma strjeno zreži na primerne kose in postavi z oljem, kisom in na listke zrezano čebulo na mizo.

Telečja glava s kislim zeljem.

Razgrej v kozi žlico masti in v njej prav malo zarumeni žlico drobno zrezane čebule. Prideni $\frac{1}{2}$ kg nekoliko sesekljanega surovega, kislega zelja, nekoliko soli, dodaj nekaj žlic vina in juho od telečje glave, toliko da je zelje pokrito, ter duši eno uro. Nato prideni 1 do 2 žlici paradižnikove mezge in četrtno ali polovico na kosce zrezane telečje glave, ki si jo posebej kuhala z vso juhino zelenjavo in z žlico kisa. Ko vse skupaj še nekaj minut vre, postavi s krompirjevimi cmoki ali kosci na mizo. Tudi krušni cmoki so k tej jedi primerni.

Krompirjevi cmoki iz ostalega krompirjevega piréja.

Štirideset dekagramov krompirjevega piréja zmešaj z enim jajcem, 4 dkg drobtin, ki jih zarumeni v žlici masti, 2 dkg pšeničnega zdroba in 10 dkg moke. Napravi iz tega testa devet enakih cmokev, ki jih kuhaj v zavreli slani vodi 15 minut. Nato jih naloži na krož-

nik in zabeli z mastjo, ki si v njej zarumenila žlico krušnih drobtin.

Solata iz kislega zelja.

Krožnik kislega zelja polij z nekaj žlicami vročega olja, potresi nekaj žlic kumne, nekoliko soli in žlico drobno zrezane čebule. Vse skupaj narahlo premešaj in postavi kot solato na mizo.

Polivka.

Razmotaj jajce, $\frac{1}{4}$ l mrzlega mleka, 7 dkg domačega sira in dve žlici smetane.

Vinski punč.

Ožmi in pretlači v lonec sok ene pomaranče in pol limone. Posebej zavri $\frac{1}{2}$ l vode in $\frac{1}{8}$ l vina z nekaj kosci limonove in pomarančne lupine ter 5 dkg sladkorja. Zavrelo odstavi, prideni pol žličice ruskega čaja in pokrij za dve minuti. Nato precedi čaj k ožeti pomaranči, premešaj in postavi na mizo.

Medeno pecivo.

Mešaj deset minut dve jajci, eno do dve žlici mrzlega mleka, 10 dkg sladkorja, 10 dkg medu in noževo konico moke. Iz vsega tega in iz 50 dkg moke napravi testo, ga razvaljaj pol centimetra na debelo in izreži z obodcem za krofe in te še z manjšim, da nastane obroček. Te kolačke pokladaj na pomazano, z moko potreseno pekačo, jih pomaži z beljakom in potresi z orehi, ki jih zreži na debelo in speci.

Orehova potica.

Namoči najprej v štirih žlicah mlačnega mleka $\frac{1}{2}$ do 2 dkg drožja, ki mu prideni žličico sladkorja. Zmešaj in postavi vstran, da vzide. Vlij v skledo $\frac{1}{4}$ l toplega mleka, prideni pol žličice soli, žlico sladkorja, 8 dkg surovega masla, žlico kisle smetane in 60 dkg moke. Vse narahlo premešaj, deni v vzišli kvas, dodaj dva do tri rumenjake ter vse dobro premešaj in stepaj 20 do 30 minut. Postavi testo pokrito na toplo, da vzide, nato ga razvaljaj in namaži z orehovim nadevom, ki si ga takole pripravi: petnajst dekagramov orehov popaři z nekaj žlicami zavrelega mleka, primešaj pest drobtin, ščep cimeta, dišav, limonove in pomarančne lupine, drobno zrezane, primešaj sneg dveh beljakov in žlico ruma. Nato potresi še z 10 dkg zmletih orehov, veliko pest sladkorja in dve pesti rozin. Vse drugo pa napravi kakor vedno pri poticah.

Božična torta.

Mešaj petnajst minut 6 dkg surovega masla, eno jajce in 10 dkg sladkorja. Nato primešaj $\frac{1}{8}$ l mrzlega mleka, 9 dkg moke, žličico drobno zrezane limonove lupine, 8 dkg drobno zrezanih orehov; še boljše je, ako daš 8 dkg nekoliko zarumenelih in zmletih lešnikov ali mandeljnov in polovico pecilnega praška. Vse narahlo premešaj in stresi mešanje v dobro pomazan in z moko potresen tortni model ter jo peci v srednje vroči pečici pol ure. Pečeno in ohlajeno torto nadevaj po vrhu z različnim sadjem, n. pr. prvi venec okrog s krljli kuhanih hrušk, drugi venec s krljiči jabolk, tretji venec z razpolovljenimi marelicami, bananami ali pomarančnimi krlji in v sredo deni mezgo. (Marelice lahko kupiš v delikatessnih trgovinah posušene in skuhaj jih s sladkorjem.)

M. R.

A N E K D O T A

Saša Guitry, znameniti francoski igralec in pisatelj veseloiger, si je v svojem desetem letu takole pomagal iz hude zadrege.

Vstopil je nekega dne pri trgovcu in samozavestno naročil: »Kilogram kave po 2.75 funt!«

»Še kaj?«

»Sedemnajst zavitkov sveč po 1.50 franka.«

»Potem?«

»Štiri kilograme sladkorja po 0.85 franka.« Gle-dajoč na listek je nadaljeval: »Osem in dvajset litrov petroleja po 0.85 franka. To je vse!«

Trgovec je napravil račun, ga izročil Saši in rekel:

»Ali ti je mamica dala denar ali naj vpišem v knjižico?«

»Moja mati nima pri tem nič opraviti,« je resno odvrnil Saša Guitry in vtaknil račun v žep. »To je moja računaska naloga, ki je sam nisem znal rešiti.«

Predolgo je zvonil.

Pozno ponoči. Skozi odprto okno v drugem nadstropju gleda starejši mož. Pri hišnih vratih stojita mlad fant in njegova nevesta.

Gospod iz drugega nadstropja: »Vi mladi gospod! Prav je, da ste pospremili mojo hčer domov. Da stojita že celo uro pred hišnimi vrati, bi še tudi šlo. Toda tu notri sem jaz in moja družina, ki bi radi spali. Zato bi vas lepo prosil, da ne bi več s komolcem pritiskali na električni zvonec!«

Starinar.

»Ali veš, da Krištof zbira starine?«

»Vem, videl sem njegovo ženo.«

Olika.

Helenica je bila prvič na obisku. Ko je prišel na vrsto sladoleđ, je odklonila s »Hvala lepa«, ko so jo silili, naj še vzame.

»Daj, daj, le še vzemi!« ji reče gostiteljica.

Helenica je še vzela, potem pa se je lepo opravičila:

»Mama me je naučila, da moram reči: 'Hvala lepa, ne!' Toda mama seveda ni vedela, da bodo tako majhne porcije.«

Ni mogoče.

Ona: »Ančkin mož je tako ljubezniv s svojo ženo, da ji zmeraj reče rožica, jabolček, redkvica ali kaj takega, ti pa mi nikoli ne rečeš kaj podobnega!«

On: »Ta pač lahko tako govori, ko je trgovec z zelenjavo. Jaz pa s kaktusi kupčujem!«

Pekoča vest.

Nekdo je poslal znancu, katerega je svoječasno ogoljufal, pismo s tole vsebino: »Nekoč sem Vas ogoljufal za 5000 din. Peče me vest. Tu Vam pošiljam 75 din. Ko me bo zopet pekla, Vam pošljam več.«

Zamišljen profesor.

Kuharica: »Gospod profesor, gospod zdravnik je prišel, ali lahko vstopi?«

Profesor: »Ne sprejemam. Recite, da sem bolan.«

Prehitra vljudnost.

Prvi berač: »Končno je pa vendarle dobro, če je človek vljuden.«

Drugi berač: »Vedno ne. Zadnjič, ko sem se delal gluhonemega, mi je neki gospod podaril celega kovača. Rekel sem mu: Hvala lepa, gospod! Nato je poklical stražnika.«

Ali je res?

»Tukaj berem, da moški prezgodaj osivijo predvsem zaradi klobukov.«

»Seveda, toda zaradi ženskih klobukov!«

Dober sinko.

Jurček pride po očeta v krčmo in reče na glas: »Oče, mati so rekli, da pojdite prècej domov!« Na uho pa dostavi: »Pa pojdite skozi zadnja vrata, spredaj vas mati z metlo čakajo!«

Obzirnost.

On: »Pred oltarjem si mi obljubila, da me boš zmeraj poslušala!«

Ona: »Seveda! Tam ti vendar nisem mogla napraviti škandala!«

Rešitev ugank v novembrski številki.

Mrtvim. Leščerba je sestavljena iz črk »Večna luč«. Nadaljnje besedilo je v številkah. Razdeli abecedo na pet delov. — Večna luč naj jim sveti.

Posetnica. Vojni dobavitelj.

Stari dolgovi. Številke v znesku povedó črke iz besedila. — Smrt vse poravna.

Skrit pregovor. Danes meni, jutri tebi.

Izločevalnica. Kdor ne dela, naj ne je.

Konjiček.

Kalvarijo svojo naš rod je imel in dneve prebridke trpljenja, a zdaj mu rešitve je zor zažarel, napočil mu dan je vstajenja.

Sim(on) G(regorčič).

Dostavnica. Teta, bira, lučka, metla, Nipon, naključje. — Tebi luč, meni ključ.

Številnica. Razdeli abecedo v 9 in 16 črk; prvi del zaznamuj s števili od 1 do 9, drugi del od 1 do 9 pa s števili 1², 2², 3²... 9²; ostale črke drugega dela pa naprej z 10—16. Dobiš: Pijanec pije drugim na zdravje, sebi na smrt.

Smrtna žetev. Jemlji številkam dni in mescev odgovarjajoče črke v imenih. — Strašen dan bo dan plačila.

Star list. List je spredaj in zadaj odtrgan, izpusti torej v vsaki besedi prvo in zadnjo črko pa dobiš: Danes mlad in čvrst, jutri prah in prst.

Iz koledarja. Rimska števila povedó, kateri mesec, arabska pa, katera črka se vzame iz tistega mesca. N. pr.: I - 7, 6, 3 se vzame iz Prosinca e, n, o, IV - 5, 9, 5 je April - Mali traven, se vzame peta črka iz April, 9. in 5. črka pa iz Mali traven, torej l, e, t itd, da dobiš: Eno leto je dolgo, več let pa naglo mine.

Kettejev življenjepis. Tu naj še dostavim, odkod sem zajemal podatke. Življenjepis je sestavljen deloma po mojih osebnih podatkih in spominih, deloma po podatkih zanesljivih oseb, na katere sem se obrnil leta 1925, ker sem nameraval izdati pesnikov življenjepis že ob njegovi petdesetletnici rojstva leta 1926. Odgovore na moja različna vprašanja o Kettejevem očetu Filipu in mladem dijaku Dragotinu mi je poslala pesnikova mačeha Frančiška vdova Fatur iz Zagorja na Pivki. Njene odgovore je zapisal tedanji g. vikar France Rožič v Zagorju junija 1925. Nekatero podatke je črpal g. Rožič iz zagorske knjige »Status animarum« in iz šolskih katalogov iz let 1881/82—1886/87. Podatke o ljubljanskem gimnazijcu in učiteljski Ketteju mi je na mojo prošnjo vestno izpisal iz šolskih vpisnic in katalogov prijatelj profesor Ludvik Vazzaz. Nekaj pojasnil o Ketteju in njegovem stricu Ivanu Valenčiču (»Jajčku«) je podal rajnemu g. dekanu dr. Kržišniku v Trnovem upokojeni trnovski nadučitelj Martin Zarnik, ki je leta 1925 še živel v Kosezah pri Ilirski Bistrici. Prav tako je poslal Kettejev sorodnik Ivan Valenčič, po domače »Sever«, novembra 1925 g. dekanu dr. Kržišniku nekaj zanimivih opazk o razmerju med Ivanom Valenčičem — »Ječkom«, stricem Kettejeve matere, in višjim gimnazijcem Kettejem. Josip Ribarič.

Karel. »Rad bi vedel, ali je v meni kaj pesniške žilice, ali pa je vse skupaj le golo spakovanje. Vem, da prida ne bom nikdar napravil.« Poslana pesem ti daje popolnoma prav. Pusti ta posel, nisi pripraven zanj.

Arnšek. Eno priobčimo. Pišete žalostne reči: »Moja duša je tako bogata, pa zoreti ne more. Nimam knjig, da bi bral. Nekajkrat sem šel z zadnjim denarjem v kavarno, da sem prebral liriko Doma in sveta in Ljubljanskega Zvona. V Mentorju, ki ga dobivam pri gospodu župniku, so prekratke, so večinoma le sentence. Prosim Vas, prinesite in posodite mi kako knjigo. Vedite, da še za znamko nimam, da bi Vam poslal pismo.« — To zato tu zapišem, da bodo ljudje vedeli, v kakšni revščini često živé dandanes ljudje, ki se s peresom ukvarjajo. Koliko jih je, ki se ponižujejo od uredništva in uredništva in ne morejo delati, ker morajo skrbeti za grenki kruh tistega dne! Od literature se ne dá živeti pri nas. Kar lepega in dobrega imamo in kar se danes na umetnostnem področju naredi, vse je storil brezmejni slovenski idealizem. — Nekaj sem vam poslal, nekaj dobite morda iz kulturnega dinarja Mohorjanov.

France Jeza. Odgovoril sem pismeno.

Fabjan. Črtica V Kotih je brez dejanja, brez domišljije, starinsko obdelana. Manca je prejšnji dan še skoraj otrok, drugi dan že stara žena! Tako ne! Tako bi pisali o polnih pred Jurčičem!

P. S. Misel o mavrici na tri pramence je seveda župančičeva. Drugo je pa vse podoživljanje. Nisi pisal zaradi lepote, temveč zaradi misli, da jo doženeš sam s seboj. To je bolj dnevnik kakor literatura.

Mnogim. Kdor hoče, da mu kak dober rokopis vrnemo, naj priloži dovolj znamk. Rokopisov splošno ne vračamo. In tudi to: kdor napiše pet verzov in že prosi za honorar, odslej ne bo dobil odgovora, ker iz takega nikoli nič ne bo. Korist in lepota sta sprti že vso večnost!

Jože Rastoči. Imena nimaš. Kako naj se pogovarjamo z neznanci in zaplotniki?

Petkovšek. Opevaš fantovski pretep in praviš: »Oj fantje! Z mano je konec!« itd. Za pesem to še ni — začetek.

Krivec. Pod vplivom Miška Kranjca je napisana črtica Ob žetvi. Moči ni v črtici, razvlečeni popisi koč in družine ne spadajo vmes. In ali ni na svetu za tako mladega človeka hvaležnejše snovi kakor ravno prihod človeka na svet, ki ga ti popisuješ?

Vida Žanova. Hudomušni ste, to je redka prednost! Misli pa imate tako razmetane, kakor bi bili sama vihra. Reda ni in logike. Tudi oblika je še vedno pristo posneta po narodni in po posluhu. Pojete, kakor pastir na gmajni: kakor kaže. Toliko se izvezbajte, da bo vsaj — za ljudsko petje, če ne za solo ali celó koncert.

REŠILCI UGANK IZ NOVEMBRSEKE ŠTEVILKE

Jeglič Stanko (100), Kalan Luka (100), Zajec Alojzij (100), Modrinjak France (100), župnijski urad, Pišce (100), Rošker Justina (100), Dobrovoljc Alojzij (100), Cirilsko društvo, Ljubljana (100), Mlakar Jožef (100), Sodja Franc (100), Savica, Srednja vas (100), Cuderman Ignac (100), Kržišnik Helena (100), Kalan Minka (100), Perkavec Albin (100), Petelin Francka (100), Petelin Mimica (100), Cesar Anton (100), Lukovšek Ivanka (100), Papler Marija (100), Mihelčič Franc (100), Bulovec Ivo (100), Kržišnik Angela (100), Papler Julka (100), Miklavčič Franja (100), Demšar Viktor (100), Jeraša Janez (100), Knjižnica Marijanišča (100), Zorman Viktor (100), Jan Lovro (100), Pavlin France (100).

Kralj Alojzij (70), Plestenjak Vera (57), Vovk Joža (78), Klopčič Josip (78), Fortuna Jelica (57), Kantušer Blaž (69), Trebše Alojzij (90), Imperl Peter (90), Šušteršič Franc (78), Benedičič Jakob (53), Brezar Marica (78), Aleš France (78), Kladenšek Jernej (88), Briški Jože (78), Kiferle Danica (62), Videnšek Ana (57), Lipoglavšek Slava (90), Rakovec Jos. (90).

Nartnik Marija (25).

Posebno uganko so rešili: Jeglič Stanko, Kalan Luka, Zajec Alojzij, Modrinjak France, župnijski urad, Pišce, Rošker Justina, Dobrovoljc Alojzij, Cirilsko društvo, Ljubljana, Mlakar Jožef, Sodja Franc, Savica, Srednja vas, Trebše Alojzij, Cuderman Ignac, Kržišnik Helena, Šušteršič France, Kalan Minka, Perkavec Albin, Petelin Francka, Petelin Mimica, Cesar Anton, Lukovšek Ivanka, Papler Marija, Brezar Marica, Mihelčič France, Pavlin France, Bulovec Ivo, Kladenšek Jernej, Kržišnik Angela, Papler Julka, Miklavčič Franja, Videnšek Ana, Demšar Viktor, Jeraša Janez, Lipoglavšek Slava, Rakovec Josip, Knjižnica Marijanišča, Zorman Viktor, Jan Lovro.

Izžrebani so bili: Za prvo nagrado: Modrinjak France, kaplan, Loče pri Poljčanah; za drugo nagrado: Rošker Justina, učiteljica, Pišce pri Brežicah; za tretjo nagrado: Dobrovoljc Lojze, bogoslovec, Ljubljana, Semenišče; nagrada za neocenjene uganke: Kalan Minka, učiteljica, Zapotok, p. Turjak; za četrletne nagrade: Cesar Anton, Jereka 15, p. Bohinjska Bistrica; Papler Marija, učiteljica, Škofja Loka; Jeraša Janez, Rožna dolina, cesta X/19, Ljubljana-Vič; Zorman Viktor, dijak, Marijanišče, Ljubljana; Klopčič Josip, župnik, Dobrova pri Ljubljani.

POMENKI

Nace Cuderman, Tupaliče. Vesel sem tvojih ugank. Še mi jih pošlji in še boljših!

Rado, Kozje. Tvojo pošiljko sem prejel. Upam, da bo tudi prejšnja tvarina še na vrsto prišla.

Kapner Jože, Ljubljana. Mislim, da sva v tem ene misli, da mi boš poslal boljših ugank, katere bom seveda rad priobčil. Poskusi!

Kralj Alojzij, Celje. Uganko bom o priložnosti priobčil, upam pa, da mi boš še boljših poslal.

J. G., Ljubljana. Tvoja prvenca sta kar dobra in bosta priobčena. Še kaj se poskusi in uspehe pošlji! Pa samo na eno stran piši!

Franc Kosmač, Ljubljana. Če ti res tako papirja primanjkuje, da moraš sedem ugank z rešitvami vred stlačiti na četrtrinko pole, se kdaj pri meni oglasi, pa ti bom rad postregel z njim, rajši, kot pa da bi prepisoval uganke na nove liste.

Vsem. Komur se posreči, da naredi kako novo uganko, naj bo toliko ponosen na svoj umotvor, da mu bo vsaj poseben list privoščil. In samo na eno stran pišite! Včasih je uganka dobra, pa jo moram ali prepisovati ali pa vreči v koš, kar se spričo mojega značaja pogosteje zgodi. Če vam je le mogoče, se ravnajte po tem navodilu, pa bodo vaše uganke veliko bolj gotovo priobčene. Pozdavi vsem in na veselo svidenje prihodnje leto!

Vaše broširane revije

kakor Mladiko, Dom in svet, Čas, Ljubljanski Zvon, Bogoljub, Glasnik presvetega Srca Jezusovega, Vigred, Cvetje z vrtov sv. Frančiška, Kres, Katoliške misijone, Odmev iz Afrike in razne druge revije, liste, ilustracije ter vsakovrstne knjige

Vam veže na zahtevo

napol v platno, v platno, napol v usnje, v usnje, z napisom ali brez napisa, po Vaši želji – moderno, lično in trpežno

KNJIGOVEZNICA MOHORJEVE TISKARNE

Naročila po pošti v najkrajšem času in po zmernih cenah. — Pri večjem naročilu popust! — Naročila naslovite:

**Knjigoveznica Mohorjeve tiskarne
v Celju, Prešernova ulica št. 17**

V Ljubljani sprejema naročila **Knjigarna Mohorjeve tiskarne** na Miklošičevi cesti števil. 19 (palača Vzajemne zavarovalnice)

